

CONTRA

nr 4 1993 (nr 110 från starten) årgång 19 Pris 25:–

Hur ska det gå
för Ryssland?

**Avregleringen av taxi
ÖBs syn på försvaret
"Bombmannen"**

FRIHETENS RÖST
— för västerländsk demokrati —

CONTRA

oberoende borgerlig tidskrift
utges sex gånger årligen
ISSN 0347-6472
Copyright Stiftelsen Contra

Eftertryck endast efter överenskommelse

Ansvarig utgivare

Anders Fjällström

Adress

Box 8052, 104 20 STOCKHOLM
Tel 08-654 95 52 (även 08-751 56 26)
Telefax: 08-652 48 99

Prenumeration

Minst 145, rekommenderat 200 kronor, per år.
Inbetalas på postgiro 85 95 89-4
eller bankgiro 261-2638.
Finland: Minst 120 mark per år.
Finländskt postgiro 1125 82-9.
Norge: Minst 140 norska kronor per år.
Norskt postgiro 1 99 82 77.
Danmark: Minst 130 danska kronor per år.
Danskt postgiro 1 69 06 98.

Respektive artikelövertaflares åsikter behöver ej nödvändigtvis överensstämma med redaktionen.

Medarbetare

Styrelseordförande: Géza Mönár

Redigering & Layout: Anders Fjällström

Redaktion: Christer Arkefors, Anders Fjällström,
och Carl G. Holm.

Övriga medarbetare: Tommy Hansson, Georg
Hardt, Bertil Häggman, Birger Larsson, Bertil
Lindblom, Arne Sundström, Roger Söderqvist,
Marek Zyló samt Peter Hartvig, Danmark, Allan C.
Brownfeld, Washington och Rune Westin, Sydney.

Annonser

Johannes Dirfeldt 0522-416 06

Länskontakter

Blekinge: Mats Mårtensson 0455-133 36
Bohuslän: Se Göteborg
Götaland: Alf Norbäck 0498-102 06
Gävleborg: Grette Elmgren 026-27 31 23
Göteborg: Magnus Ekstrand 031-84 70 21
Halland: Jörn Alwerdt, 0346-620 46
Jämtland: se Västermanland
Jönköping: David Stavenheim 036-18 68 62
Kalmar: Se Jönköping
Kopparberg: se Gävleborg
Kristianstad: Ola Axelsson 0451-802 65
Kronoberg: Bengt Sjöberg 0372-147 21
Malmöhus: Mats Gunnarsson 0418-229 43
Norrbotten: Elisabeth Olsson 0970-340 85
Skaraborg: Frank Wurm 0500-335 44
Stockholm: Claes Henriksson 08-761 28 36
Södermanland: Tiber Somogyi 0152-152 62
Uppsala: Hermann Schulze 018-35 81 28
Värmland: se Örebro
Västerbotten: Georg Norén 0912-300 62
Västermanland: Herbert Forström 060-246 99
Dor: Stanley Skoglund 060-56 89 65
Västmanland: Michael Berg 021-270 33
Älvsborg: Ewald Olsson 0531-112 65
Örebro: Karl-Edvard Hellkvist 0581-132 22
Östergötland: se Jönköping
Danmark: Lise-Lotte Hartvig 64 79 18 72
Norge: Arne Styre 22 58 08 86
Nyländ: Roger Westman 90-75 69 37
Östroboten: Joakim Förars 961-21 14 04
Egentliga Finland: Joakim Förars 921-518819

Presslagd 1993-05-03

Vänerns Offset AB, Vänernsberg 1993

CONTRA-NYTT

Skriv gärna insändare – men skriv kort, tack!

Contras läsares består inte av en homogen grupp människor som alla tillhör samma parti eller bekänner sig till exakt samma ideologi. Det är därför omöjligt att alltid införa artiklar som alla läsare uppskattar till 100 procent.

Tycker Du att vi inte beaktat en aspekt tillräckligt, eller att vi behandlat någon annan aspekt för positivt eller negativt, inför vi gärna dina synpunkter i form av en insändare. I Contra får insändarna – till skillnad från i många andra tidningar – stå för sig själva, utan spydiga redaktionella kommentarer...

Tyvärr har vi, på grund av platsbrist, behandlat Contras insändarskribenter styvmoderligt ett tag. Vi försöker ta igen skadan i detta nummer, men inläggets längd gör att flera insändare ändå får stå över – trots att vi dragit ner storleken på texten för att få plats med mer.

Vi vill därför vädja till Dig som skriver insändare att fatta Dig kort. Då blir det inte bara plats åt fler läsarbrev: ett kort och kärnfullt inlägg blir läst av fler personer är ett långt och omständligt.

Vi är tacksamma om Du begränsar Dig till högst 2 000 nedslag eller omkring 300 ord, vilket motsvarar ungefär en spalt i tidningen.

Kenth Olssons "Affärernas Sverige"

har, som vi berättade i förra numret, rönt stort intresse. Bl a *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet* och *Expressen* har behandlat boken i stora artiklar. *Expressen* hade tre helsidor i sin söndagsbilaga den 9 maj.

Beställ Ditt eget exemplar, så har Du något att läsa i sommar! Contras pris är 190:-, plus porto. Enklast beställer Du genom att sätta in 205:- på Contras postgirokonto 85 95 89-4, vilket inkluderar portot. (Du sparar 22:- jämfört med att beställa mot postförskott.)

INNEHÅLL – CONTRA 4/1993

sid

- 3 **Nu har taxi slutat dröja!**
Anders Fjällström om avregleringen av taxi.
- 6 **Hur ska det gå för Ryssland?**
Contras serie om f d Sovjet fortsätter.
- 8 **Finns rättvisan?**
Carl G Holm om fallet Lars Tingström, den s k bombmannen.
- 10 **En kommunistisk bödel går fri**
Tommy Hansson om Erich Honecker.
- 11 **Gula sidorna**
Aktuella smånotiser.
- 15 **Franco i myt och verklighet**
Tommy Hansson om Spanien under general Franco.
- 18 **"Politikerna är det största problemet"**
Tommy Hansson besöker Försvarfrämjandets årsmöte.
- 20 **Brev till Contra**
Contras läsare har synpunkter.
- 20 **"Frihets"fronten är kryptokommunistisk**
Rond III i debatten mellan Filip Lundberg och Henrik Bejke.
- 23 **Boknytt**

Nu har taxi slutat dröja!

Den 1 juli 1990 avreglerades taxi i Sverige. Avregleringen har ofta – på samma sätt som andra strävanden till privatisering och avreglering – behandlas negativt i massmedia. Likt pavlovska hundar reagerar vänstervridna journalister med avsky så fort de stöter på begrepp som "privat" och "marknad".

Samtidigt vore det fel att beskriva avregleringen alltigenom i rosenrött. Det tar tid att ändra företagsstrukturer och attityder på en marknad som varit hårt reglerad i decennier.

Från att ha varit hårt reglerad kom taximarknaden i Sverige i ett slag att höra till världens friaste.

Bakgrunden till varför regleringen avskaffades är välkänd. Regleringen av taxi hade lett till brist på taxibilar och betydande svårigheter för taxikunderna att få tag på en taxi. Inte minst hängde detta samman med växlarnas slätt att fungera. Det tog lång tid att komma fram – och när kunden väl kom fram blev svaret från telefonisten alltför ofta att det inte fanns någon ledig bil att skicka. Störst var problemen i storstäderna.

Med avregleringen hoppades politikererna att fler taxiföretag och en ökad konkurrens skulle leda till lägre priser. De trodde också att nya företagsidéer skulle komma fram, som inte kunnat utvecklas under regleringen, då samtliga taxiföretagare inom ett taxiområde tvingades att tillhöra en och samma taxiväxel.

Länsstyrelsen. Länsstyrelsen beviljade tillstånd endast om myndigheten bedömde att det fanns behov för nya taxibilar.

Några klara kriterier på vad som menades med behov fann dock inte. I stället överlät Länsstyrelsen, genom ett remissförfarande, till organisationerna inom taxinäringen att bedöma behovet. I praktiken var det alltså de etablerade taxiföretagarna som själva avgjorde att det fanns behov för fler konkurrenter...

Behovsprövningen kompletterades med regler om att taxirörelse endast fick bedrivas inom ett bestämt geografiskt område, ett trafikområde. Körningar fick endast utföras inom eller till och från detta område. Därtill angavs var taxibilen skulle finnas stationerad, en s k uppställningsplats, och vid vilka tider som bilen skulle vara i trafik.

Det senare skedde genom en kommenteringsplan, som avsåg att garantera att taxi även fanns tillgänglig nattetid. Myndigheterna trodde inte att taxiföretagarna skulle ha bilar tillgängliga på denna "olönsamma" del av dygnet om de fick bestämma själva.

Vid avregleringen infördes möjligheten för kommuner att sluta avtal med taxi för att den vägen garantera att det skulle finnas bilar tillgängliga vid "olönsamma" tidpunkter och på "olönsamma" platser. Några sådana avtal har dock inte slutits, vilket indikerar att politikernas uppfattning att taximarknaden inte skulle kunna fungera tillfredsställande på egen hand kommit på skam. I villkoren för taxitillstånd ingick tidigare också en *körplikt*: taxiföretagen var skyldiga att utföra alla körningar som beställdes.

En viktig konsekvens av avregleringen var att antalet taxibilar ökade kraftigt, inte minst i storstäderna där bristen varit som störst.

Även prissättningen reglerades. Fram till 1980 avgjorde Länsstyrelsen, och därefter Transportrådet, gällande maximitaxa. Taxan bestod av fyra komponenter: grundavgift, framkörningsavgift, kilometer- och tidstaxa och varierade med antalet passagerare. Maximitaxan gällde hela landet, men i de nordligaste länen var det tillåtet att höja priserna med tio procent under vinterhalvåret.

Slutligen ställdes personliga krav på den som ville driva taxirörelse. Denne skulle vara personligt lämpad, dvs inte vara straffad för grova ekonomiska brott, våldsbrott eller vara försatt i konkurs. Därtill krävdes ett dokumenterat yrkeskunnande i form av bevis på genomgången kurs.

Med avregleringen avskaffades de flesta av de gamla reglerna. Visserligen skärptes kraven något på den som ville driva taxirörelse, och kvittoskrivande taxametrar blev obligatoriska, men samtidigt infördes etableringsfrihet. Det skulle inte längre finnas någon begränsning av antalet bilar. Reglerna om trafikområden avskaffades också, liksom körplikten och tvånget att tillhöra en växel.

Pris kontra kvalitet

En viktig konsekvens av avregleringen var att antalet taxibilar ökade kraftigt – inte minst i storstäderna, där bristen varit som störst och där taximarknaden överhuvudtaget förändrats mest.

Utvecklingen har inte varit lika entydig när det gäller prisnivån. Till att börja med steg t o m priserna – även när man tar hänsyn till att moms på taxiresor infördes samtidigt med avregleringen – men sjönk sedan något.

Visserligen förekommer sedan en tid på vissa håll fasta taxor, som är mycket låga, men detta gäller trots allt begränsade rutter, som exempelvis sträckan Stockholm-Arlanda eller inom Stockholms innerstad. Ser man till *hela* taximarknaden har priset på taxiresor hittills stigit mer än övriga konsumentpriser.

På de flesta orter fanns vid tidpunkten för avregleringen en enda beställningscentral för taxi. På kort sikt förvandlades alltså ett privat monopol med reglerade priser, till ett privat monopol som kunde sätta det pris det ville. Efter en tid uppstod visserligen på många håll konkurrerande beställningscentraler, men det har inte inneburit att priserna sjunkit generellt.

En förklaring till detta, är att taxiägarna varit ovana att agera på en avreglerad marknad och därför, på samma sätt som tidigare, reflexmässigt funderat på prishöjningar när lönsamhetsproblem uppstår, i stället för att börja titta på företagets kostnader.

Samtidigt har taxikunderna agerat efter sina invanda mönster. Många har fortsatt att ringa till samma taxiväxel som tidigare, i stället för att försöka ta reda på om

priserna är lägre någon annanstans. Omständigheten att de etablerade taxiväxlarna fått behålla sina inarbetade telefonnummer har underbyggt detta beteende.

Ett särskilt problem är att flertalet taxiföretag valt att behålla det gamla komplicerade sättet att beräkna priset på körningarna. Priset blir känt först när tjänsten är köpt och levererad, vilket betyder att det krävs flera resor på samma sträcka med olika taxiföretag innan konsumenten kan avgöra var priset är lägst.

För att det exakta priset ska kunna beräknas i förväg räcker det inte ens med att känna till storleken på de olika priskomponenterna. Uppgiften förutsätter också att kunden, förutom körsträcka och körtid, även känner till vid vilken hastighet taxameteren slår om mellan tids- och kilometertaxa och under hur stor del av resan som respektive taxa kommer att tillämpas.

När priserna var reglerade saknade sättet att beräkna totalpriset betydelse. Alla taxiföretag tillämpade ju samma taxa. Efter avregleringen har dock prisstrukturen kommit att försvåra priskonkurrensen.

Även om det skulle visa sig att systemet med fasta låga priser inte bibehålls, inte sprider sig till fler resrutter och företag, och att taxipriserna också efter en längre tid förblir på en relativt hög nivå, är det inte detsamma som att avregleringen misslyckats.

Priset på en vara eller tjänst står i relation till kvalitén. Före avregleringen var i praktiken *både* priserna och kvalitén på tjänsterna reglerade. Priserna bestämde myndigheterna, medan de etablerade taxiföretagen såg till att servicenivån, dvs antalet taxibilar, hölls nere. Genom att ha färre bilar i trafik än vad som egentligen motsvarade efterfrågan kunde taxiföretagen minimera sina kostnader i form av tomma taxibilar.

Med fler bilar på marknaden ökar företagets kostnader, samtidigt som det kan vara rimligt att anta att många taxikunder är beredda att betala mer för att slippa vänta. Väntetiden har också sitt pris. Den optimala mixen mel-

150000

TRYGG TAXI OCH INGET ANNAT.

Kliv inte in i första bästa bil, ta en Taxi Stockholm. Då är du säker både vad gäller pengar och annat. Tydlig prislista, utbildade förare, legitimation på instrumentbrädan, taxibilens nummer på taklyktan och på kvittot. Glömmer du något, ring kundservice. Alla våra 1600 bilar är anslutna till en enda växel, vi kan alltid nå våra chaufförer. Specialpris dygnet runt inom tullarna, same till eller från Arlanda, tjejtaxa upp till 20% billigare. Du vet var du har oss. Ring 15 00 00 eller titta efter taklyktan med gula prickerna.

**TAXI
STOCKHOLM**

Till de negativa sidorna med avregleringen framhålls ofta ökade ordningsproblem. Man bör dock akta sig för att alltför snabbt ropa på nya regleringar. De företag som kan profilera sig som säkra och kundvänliga har skaffats sig betydande konkurrensfördelar.

lan utbud, kvalitet och efterfrågan kan då faktiskt betyda *högre* priser, men samtidigt bättre service.

Ordningsproblem

Politikerna trodde att avregleringen skulle leda till att ett fåtal stora taxiföretag bildades, vars stordriftsfördelar skulle betyda låga kostnader och därför låga priser. Men i stället är det enbilsföretagen som kommit att dominera bland de nystartade företagen.

Det finns andra fördelar med många och små taxiföretag: marknaden blir flexibel. Den taxichaufför som kör sin egen taxibil kan kontinuerligt anpassa sitt utbud av taxitjänster till den aktuella efterfrågan. Visar det sig svårt att få körningar en dag kanske han åker hem tidigare. Omvänt kan han välja att hålla på längre dagar och kvällar då många vill ha taxi och det är lätt för honom att att få tag på taxikunder.

Till de negativa sidorna med avregleringen framhålls ofta ökade ordningsproblem. Det gäller t ex fiffel med taxametrar, kunder som tvingats betala ockerpriser eller t o m kunder som hotats till liv och lem. Sådana problem förekommer, men måste sättas i samband med hur situationen såg ut före avregleringen.

Säkerhetsproblemen var då *större*, eftersom bristen på taxibilar ledde till ett betydande antal svarta taxibilar, utan varje tillstymmelse till kontroll eller auktorisation. Även om flertalet svarta taxichaufförer säkert var hederliga personer som ville extraknäcka skattefritt, drog de lättförtjäna pengarna till sig en del mindre seriöst klientel. Efter avregleringen har marknaden för svarttaxi försvunnit och med den även de minst seriösa chaufförerna.

Det finns olika sätt att öka säkerheten för passagerarna. Viktigt är att kunden lätt kan identifiera såväl bil som förare. Föraren kan avkrävas att ha en särskild legitimation väl synlig i bilen och varje bil kan märkas med ett eget nummer som tydligt anslås på dörrar eller vindruta.

Man bör dock akta sig för att alltför snabbt ropa på nya regleringar (vilket dock är precis vad en nyligen presenterad statlig utredning gör). Just säkerheten kan visa sig bli de stora taxiföretagens triumfkort gentemot enbilsföretagen. Visserligen kan det även där smyga sig in katter bland hermelinerna, men ett större och välkänt företag har betydligt större anledning att se till att kunden blir nöjd än en anonym enbilsförare med kontoret på fickan. De för-

En väsentlig del av taxiresorna består av färdtjänst, sjukresor, skolresor och andra resor som betalas med skattemedel.

etage som kan profilera sig som säkra och kundvänliga har skaffats sig betydande konkurrensfördelar.

Betalda med skattemedel

Det är inte att undra på att avregleringen fört med sig en del svårigheter i portgång. Att förändra företagsstrukturer och attityder som befästs under decennier tar sin tid.

Det är alltså ännu för tidigt att dra några bestämda slutsatser om hur taxi i detalj kommer att utvecklas i framtiden.

För taxiförarna har utvecklingen inte varit så rolig: lönenivån har sjunkit, vilket naturligtvis hänger samman med att antalet kunder per bil och körpass minskat. Många av förarna kommer säkert att lämna branschen så snart ett bättre arbetsmarknadsläge gör det möjligt.

Å andra sidan är det numer ganska lätt att starta ett taxiföretag och kapitalinsatsen och omkostnaderna är förhållandevis blygsamma. En möjlig utveckling är därför att en hel del invandrare kommer söka sig till taxinäringen. Många små serviceföretag, exempelvis närbutiker och pizzatorior, drivs ju redan idag av invandrare med en annan attityd till arbetstidens längd och förläggning än vad många svenskar har.

Man bör undvika att dra alltför vittgående paralleller med andra privatiseringssträvanden. Det har t ex gjorts försök att jämföra avregleringen av taxi med utvecklingen i f d Sovjetunionen.

Det är naturligtvis nonsens. Att avreglera en marknad som bara utgör en obetydligt del av ett lands totala ekonomi, som även före avregleringen bedrevs av priva-

ta företag och som har de speciella egenskaper som taxiverksamheten har, kan inte direkt jämföras med att privatisera näringslivet i ett helt land som varit socialistiskt i 70 år. Förutsättningarna och svårigheterna ser helt annorlunda ut.

Man får heller inte glömma att taximarknaden även fortsättningsvis bara delvis är en fri marknad, i den bemärkelsen att de som producerar tjänsterna vänder sig direkt till de som utnyttjar dem. En väsentlig del av taxiresorna i Sverige består av färdtjänst, sjukresor, skolresor och andra resor som betalas med skattemedel. I storstäderna betalar landsting och kommun 30 till 40 procent av resorna, medan det i landsorten kan röra sig om ända upp emot 90 procent.

Hur dessa resor påverkar konkurrens och prisbildning hänger till stor del samman med hur upphandlare och taxiföretag agerar. I vissa områden har det lägstbjudande företaget fått ta hand om färdtjänsterna, medan politikerna på andra håll låtit flera bolag sköta resorna.

Risken, när ett företag får exklusiv rätt till färdtjänst och sjukresor, är att övriga företag blir utkonkurrerade. På mindre orter blir den privata kaka som blir över helt enkelt för liten för att kunna försörja de andra aktörerna. Risken är då att man permanentar ett lokalt och privat taximonopol.

Och det var ju inte riktigt det som var meningen med avregleringen. □

Faktamaterialet i artikeln (men inte slutsatserna) är hämtat från boken "Ordning på taximarknaden - var god dröj" av Hans Lind och Anders Wigren. SNS Förlag 1993.

Hur ska det gå för Ryssland?

När vi i tidigare artiklar i vår serie om republikerna i det forna Sovjetunionen har behandlat Kazachstan, Uzbekistan, Moldavien och Georgien har vi koncentrerat oss på hur republikerna har lyckats köppla loss från centralmakten och hur det i samtliga fyra fallen är kommunister som tagit makten – i de tre första republikerna genom "val" i sovjetisk stil och i den fjärde genom militärt våld.

När vi denna gång tittar närmare på det gamla sovjetiska imperiets kärna, Ryssland, blir utgångspunkten en annan. Vi lägger tyngdpunkten på att skildra kampen mellan reformivrare och demokrater å ena sidan och den gamla skolans män å den andra.

I december 1992 led reformvännerna ett svårt – men trots allt ännu inte helt avgörande – nederlag. Opportunisten på presidentposten Boris Jeltsin sparkade sin reforminriktade premiärminister Jegor Gaidar, för att tillmötesgå gammelkommunisternas krav.

Till ny premiärminister utsågs Viktor Tjernomyrdin, en gammal kommunistpamp, som inte visat några tecken till reformvilja, utan ser som sin främsta uppgift att hålla emot i den snabba förändring som verkligheten framtvungar i Ryssland.

Medlemmar i Demokratiska Ryssland, det parti som backade upp Jeltsin på hans väg mot presidentposten, gjorde invändningar mot valet av ny premiärminister och förklarade att partiet nu skulle gå i opposition. "Det skiter jag i", fick de till svar av Jeltsin. Det var tillräckligt för att Demo-

kratiska Ryssland skulle backa och fortsätta att stödja Jeltsin.

Folkkongressen valdes 1990 på fyra år. Det var långt innan den misslyckade statskuppen och kommunisterna kontrollerade helt valproceduren, även om det inte riktigt var lika centralstyrt som på Brezjnevs tid. I flertalet fanns det flera kandidater att välja på och i några fall lyckades ickekommunisterna bli valda. Nå ytterligare några valkretsar har de valda kommunisterna dessutom kommit på bättre tankar efter valet.

Gamla skolan har stark position

Folkkongressen kontrolleras av gammelkommunisterna, men inte helt. Ibland blir det nödvändigt för den hårda linjens män att kompromissa för att få med sig en majoritet. Och författningen ger folkkongressen en förhållandevis svag ställning. Därför kan en hel del reformer genomföras utan folkkongressens medverkan.

Den hårda linjens män i folkkongressen är ofta "företagsledare" av den gamla skolan. De har något disparata intressen. Å ena sidan har de skapat sig en ställning i det sovjetiska planhushållningssystemet. De vet hur de ska ta sig fram där och tror dessutom ofta fortfarande på planhushållningens förträfflighet. De inser inte att marknaden skulle sopa bort de flesta på några veckor – om marknaden blev helt fri.

Å andra sidan ser många chansen att nu kapa åt sig ett fett byte. T o m fetare än de mutor de har levt gott på som sovjetiska företagsledare. När företag privatiseras ligger det ofta nära tillhands att "direktören" tar över. Ledamöterna i folkkongressen ser alltså stora rikedomar hägra om en privatisering genomförs på deras villkor. Men då gäller det att hålla sådana som Jegor Gaidar borta. Då skulle pris och effektivitet avgöra vem som skulle få köpa, inte kontakter och tjänsteår som informatör åt KGB.

Yta: 17 miljoner km²

Folkmängd: 147 miljoner

Folkslag: Ryssar 82%, tartarer 5%, ukrainare 3%, judar 1%, tjuvaser, 0,7%, mordover 0,5%, basjkirer 0,5%. Även polacker, tyskar, vitryssar, udmurter, burjater, mari, jakuter, osseter m fl.

Religion: Ortodox, men även andra religioner.

Huvudstad: Moskva med 8 miljoner invånare.

Industriledarna, vars främste talesman är den gamle Gorbatsjov-anhängaren Arkadij Volskij, ser gärna en utveckling i riktning mot marknadsekonomi, men enbart under förutsättning att industrin får generösa statliga subventioner och att nyckelsektorer underkastas statliga regleringar.

Volskij och hans anhängare i Medborgarförbundet, fick utdelning på sin insats när Viktor Tjernomyrdin blev premiärminister. Den hopplöst ineffektiva energiindustrin fick som en av Tjernomyrdins första ämbetsåtgärder ett stort statligt stöd.

Splittring bland reformvännerna

Reformvännerna i Demokratiska Ryssland menar att Jeltsin har missat alla chanser han haft att ta rejäla tag för att ändra Rysslands framtid. Folkkongressen finns kvar, det finns ingen klar lagstiftning som garanterar privat äganderätt och än har nyval

Det finns i Ryssland ingen som helst demokratisk tradition. Efter tsar Nicolaus II, på bilden tillsammans med tsarinnan Alexandra 1913, tog de röda tsarerna över.

av de på kommunisttiden valda församlingarna inte skett.

Missnöjet i Demokratiska Ryssland har lett till att grupp efter grupp har hoppat av koalitionen av reformvänner, vilket snarare lett till en försvagning av reformvänernas inflytande, eftersom allt fler smågrupper utan inflytande uppstår.

Det gäller personer som Leonid Batkin, Marina Salier och Jurij Afanasiev. Var och en som hoppat av har bildat sin egen grupp, vilket har ökat splittringen. Marina Salier var medlem i den 18 man starka styrelsen för Demokratiska Ryssland, men hoppade av och bildade "egget", Ryska Konstitutionella Förbundet.

Marina Salier pekar på det orimliga förhållandet att avreglera priserna samtidigt som tillverkning och distribution ligger i händerna på de statliga monopolföretagen. Dessa företag kan – utan konkurrens – ta ut orimliga priser – och de gör det. Inflationen går på detta sätt i höjden.

Medan ett land som Polen idag har mer än halva befolkningen sysselsatt i privat verksamhet ligger Ryssland fortfarande kvar på en nivå under 10 procent. Och de privatiseringar som genomförs går till så att den en gång av kommunisterna utsedda företagsledningen "delar ut" aktier till sig själva – och till de gamla partipamparna. Bara i några få fall har privatiseringen skett genom auktioner.

I flertalet fall finns också kopplingen till staten kvar genom ett stort statligt delägan-

de. Det finns alltid möjlighet att "organisera" saker om det kommersiella utfallet skulle bli dåligt.

Ryssland har alltid haft en högsta instans med absolut makt

Det finns i Ryssland ingen som helst demokratisk tradition. Kompromissen, den politiska förhandlingen är en okänd företeelse. Det har alltid funnits en högre instans med absolut makt, som det varit nödvändigt att underkasta sig.

I slutänden har det varit tsaren, Stalin eller Brezjnev som bestämt. I en sådan miljö främjas inte en demokratisk människotyp utan en inställsam stövelslickare. När stövelslickaren upptäcker att det inte finns någon i stövlarna uppstår allmän oreda. Ingen kan med auktoritet ta ledningen, eftersom ingen litar på någon annan. Blir man oense startar man hellre ett nytt parti än att diskutera fram en kompromiss.

Det här lämnar naturligtvis utmärkta möjligheter för den gamla skolans män att behålla en ledande position – men också de hamnar i beråd. Idag har de ju ingen Brezjnev, som kan fatta de avgörande besluten.

Men Jeltsin kan vara en bra stand-in för den som behöver någon att luta sig emot bara för att komma fram till köttgrytorna. Tre fjärdedelar av de "demokratiskt valda" borgmästarna är gamla förste-sekretärer i det gamla kommunistpartiet. Makt-

apparaten är i stort sett intakt.

27 miljoner icke-ryssar i ryska federationen

I Moskva förs den politiska kampen i folkkongressen och Högsta Sovjet. Men flyttar man sig ut i preiferin av Ryssland är det helt andra villkor som gäller. De många små autonoma republikerna har gripit en allt större delen av makten själva. Man bryr sig helt enkelt inte om vilka beslut som fattas i Moskva. När det hölls folkomröstning i Ryska federationen var det vissa delar av det som Moskva anser tillhöra federationen, som inte rörde ett finger. Moskva har helt enkelt ingen territoriell kontroll.

Tjetjenerna, ner mot Kaukasus på gränsen till Georgien, har förklarat sig självständiga. Området kan knappast sägas utgöra en del av Ryssland, Moskva har inget inflytande och folkomröstningen i Ryssland i april godkändes inte av de tjetjeniska myndigheterna, alltså ordnades ingen omröstning.

I Tjetjenien har Georgiens demokratiskt valde president Zviad Gamsachurdia fått en fristad, och hans befrielsestyrkor opererar från Tjetjenien mot den nye georgiske presidenten, den gamle kommunistpampen Eduard Sjevradnadze. I Georgien ställer ryssarna sig bakom oppositionen i Abchasien och Sydossetien, men vill inte liera sig med Gamsachurdias antikommunister. Den politiska bilden på gränsen till Kaukasus är splittrad och ytterst komplex.

Flera andra områden kan möjligen följa efter tjetjenerna på vägen mot vad som i praktiken måste uppfattas som politisk självständighet. Av Rysslands 147 miljoner invånare (vid folkräkningen 1989) var bara 120 miljoner ryssar.

Resterande 27 miljoner tillhörde olika minoritetsfolk, det största tatarerna räknade nära 7 miljoner människor. Också Tataristan, en av de autonoma republikerna inom Ryska federationen har satt sig på tvären och de har inte skrivit under det fördrag om den ryska federationen som upprättades efter Sovjetunionens upplösning. Tataristan ligger mellan Moskva och Uralbergen och är helt omgivet av Ryssland (och en del andra autonoma republiker som ingår i Ryssland). Tataristan har inte gått så långt som tjetjenerna, utan republiken betraktar sig som "associerad" med Ryssland.

Från rysk sida har man en annan synpunkt på hur det förhåller sig. I folkom-

(fortsättning på sidan 10)

Fallet Lars Tingström:

Finns rättvisan?

Den som blir osams med skattemyndigheterna och säger vad han tycker kan bli betraktad som "samhällets fiende". Och en "samhällets fiende" kan miss-tänkas för allt.

I värsta fall, som i fallet Lars Tingström, kan det sluta med ett livstidsstraff, inte ett sådant där låtsaslivstidsstraff som för spionen Stig Bergling, som erbjöds tillfälle att resa till Moskva under en obehövad permission, eller en "vanlig" mördare som kan räknas med att komma ut efter sex till åtta år. Lars Tingström fick avtjäna sitt livstidsstraff tills cancer ändade hans liv efter nära nio års envis kamp för att bevisa att han var oskyldig till det han dömts för.

Bara någon månad innan slutet vägrades han nåd av regeringen. Han hade inte själv begärt nåd, det hade släktingar gjort mot bakgrund av hans sjukdom. Själv kämpade han in i det sista för att bevisa att han var oskyldig.

Under 1982 och 1983 inträffade fyra allvarliga explosioner förorsakade av bomber i Stockholm. Den 16 juli 1982 brann åklagaren Sigurd Denckers villa ned, sedan en bomb exploderat. Åklagarens dotters pojkvän omkom. Den 22 februari 1983 exploderade en bomb på sjunde våningen (avdelningen för utlandsskatteärenden) i Skattehuset. En sextiotreårig skattebyråkrat omkom. Den 8 augusti exploderade en bomb när polisen försökte desarmera den vid kronofogdemyndigheten i Nacka (ingen skadad) och slutligen, den 22 december 1983 sprängde sig rörmokaren Hannu Hyttinen i luften när han tillverkade en

bomb i sin lägenhet i Tensta.

Den sista explosionen är väl utklarad, eftersom polisen spände mot Hyttinens lägenhet och såg allt ske framför sina ögon. Beträffande de övriga explosionerna finns en rad tekniska utredningar och långa polisförhör, men inga bindande bevis i någon riktning. Det finns tekniska likheter mellan bomberna i skattehuset, vid kronofogden och i Tensta.

Dömd på indicier

Det finns en person som av tingsrätten dömdes för alla de tre ouppklarade dåden. Dock ändrade hovrätten på domen och fällde för bara två av dåden och frikände

Lars Tingström avtjänade sitt straff på livstid. Dömd på indicier som byggde på att han var skyldig till ett helt annat brott, som han redan var frikänd för.

för det tredje (eftersom den tilltalade bevisligen befann sig i Damaskus när det smällde). Domen löd på livstids fängelse. Den dömdes: Lars Tingström. Åklagare i målet mot Tingström var nuvarande riksåklagaren Torsten Jonsson.

Tingström drogs in i utredningarna eftersom han dels visat sig vara mycket kritisk mot myndigheterna (särskilt sedan han råkat i luften på dem i skatteärenden), dels eftersom han ansågs vara tekniskt begåvad och bomberna var tekniskt avancerade, dels eftersom han redan tidigare, mot sitt ne-

kande, dömts för det s k brevbombsmålet, dels eftersom han varit anställd som kamrer i Hannu Hyttinens firma (jobbet hade han fått genom arbetsförmedlingen).

Kamp för varje liten detalj

Tingström hävdade hela tiden att han var oskyldig och kämpade frenetiskt från sin cell för att nå upprättelse. Hans kamp var inte lätt. Varje liten detalj krävde stora insatser. Till exempel att få en riktig advokat. Han tilldelades av tingsrätten en av de advokater som är populära – bland tingsrätterna – som offentlig försvarare. Tingström begärde att få en "riktig" advokat, i det här fallet Pelle Svensson. Han blev nekad och fick i första vändan kämpa för att bli av med den som tingsrätten ansåg borde bli hans advokat.

När han skrev brev till riksdagens ledamöter från sin cell, för att propagera för en lagändring, gjordes husrannsakan i hans cell i Norrköping och han åtalades (men frikändes) för olaga personregister på data (seriebrevet var skrivet på en enkel ordbehandlare).

Och i skatteärendena kämpade han en lång, men framgångsrik, kamp. När segern var vunnen 1990 återlämnade kronofogden den elektronik och annan utrustning som man beslagtagit elva år tidigare. Värdet på elva år gammal elektronik försvarade dock knappast de 150.000 kronor som kronofogden haft i magasineringskostnader.

Brevbombsmålet blev mycket uppmärksammat. En skojare som lurat ett hundratal personer att satsa pengar i ett bolag som skulle syssla med spelautomater skadade skojaren lätt. De hundra som satsat pengar var naturligtvis misstänkta. Bland dem fanns Lars Tingström, men också en rad andra personer, hederliga såväl som tvivelaktiga figurer. Bland de som satsat pengar fanns t ex tre bröder som var kända för bankbombsprängningar.

Åklagaren jävig – rättegångsbalken ändrades

Åklagarens intresse riktade sig dock snart

Den 22 februari 1983 exploderade en bomb på sjunde våningen i Skattehuset. Den 8 augusti samma år exploderade en bomb när polisen försökte desarmera den vid kronofogdemyndigheten i Nacka. Det finns en rad tekniska utredningar och långa polisförhör, men inga bindande bevis i någon riktning.

mot Lars Tingström. Inte minst intresserad var åklagaren, Sigurd Dencker, av Tingströms sambo, som han inledde en sexuell förbindelse med. Det hade dock inte Tingström en aning om, den saken framkom långt senare.

Polisen genomförde en rad tekniska undersökningar och kunde bland annat konstatera att sprängämne och tändhatten inte var av samma typ som Tingström hade tillgång till för sprängningar på sin sommarstugedom, att brevet inte var skrivet på Tingströms skrivmaskin och att frimärket inte var ditslickat med hans saliv. Men det räckte inte, Tingström dömdes till fyra års fängelse. Åklagaren intresserade sig bara för de indicier som talade emot Tingström, han undersökte över huvud taget inte övriga tänkbara gärningsmän.

Tingström hade ingen aning om att åklagaren prasslade med hans sambo, det fick han klart för sig först efter frigivningen (och efter bomben i åklagaren Denckers villa). När saken blev klar var Tingström redan dömd för de andra bombdåden, till stor del på grund av att han redan dömts för just brevbomben.

Tingström begärde resning i brevbombsmålet, en ansökan som avvisades med tre röster mot två av Högsta domstolen (för *Contra*s läsare knappast oväntat fanns nuvarande JK Hans Stark i domstolens majoritet). HD konstaterade visserligen att Sigurd Dencker varit jävig och att rättegången mot Tingström därmed inte skett i överensstämmelse med rättegångsbalken. Men å andra sidan hävdade majoriteten att Tingström inte kunnat bevisa att domen

skulle ha blivit en annan om rättegången varit rättvis och i enlighet med gällande lag.

Mot detta kan sägas att det i begäran om resning var just en sådan ny rättegång Tingström ville ha. Han begärde inte i första ledet att bli frikänd, bara att få en rättvis rättegång. Bevisningen skulle han spara till den riktiga rättegången. Uppståndelsen i massmedia blev stor och efter flera års ihärdig kamp från sin fängelsecell (Kumla, Norrköping, Kalmar och Tidaholm bl a) kunde Tingström i februari 1988 fira en ny lag som gav honom möjlighet att på nytt begära resning. Brevbombsmålet skickades tillbaka till Svea hovrätt, som i november 1990 enhälligt frikände Tingström.

Därmed var han frikänd för det som han suttit flera år i Kumla för.

Frikänd – men ändå dömd till livstid

Men han satt fortfarande i fängelse, dömd till livstid för två bombattentat, där just likheten med brevbomben var viktiga indicier. För inget av attentaten fanns ordentliga bevis. När det gäller den ena bomben, den mot åklagaren Denckers villa, är det helt klarlagt att Tingström ungefär samtidigt med explosionen köpte biljetter på Motormännens Riksförbund i Helsingborg, sedan han under natten kört ner från Stockholm. Åklagaren utgick från att bomben placerats vid åklagarens villa kvällen innan, när Tingström startade sin nattkörning till Helsingborg.

Tingström begärde nu på nytt resning för de två explosioner han dömts för. Bevis-

ningen hade ju fullständigt fallit ihop sedan han blivit frikänd i det parallellmål som tagits till utgångspunkt för jämförelse med de senare fyra explosionerna.

Men så lätt går det inte att klara sig undan den svenska "rättvisan". HD förberedde ärendet bl a genom att inhämta synpunkter från riksåklagaren, som vid det här tillfället var samma person som själv hade varit åklagare i den ursprungliga rättegången mot Tingström. Ett frikännande i detta viktiga mål hade naturligtvis varit en liten fläck på den lysande karriär som lett fram till rikets främsta åklagartjänst. RÅ ville inte gå med på resning och det blev även HDs beslut.

Lars Tingström avtjänade sitt straff på livstid, den sista tiden i Tidaholm. Dömd på indicier som byggde på att han var skyldig till ett helt annat brott, som han, när resningsansökan avvisades av HD, redan var frikänd för i Svea hovrätt.

I slutet av förra året lät han distribuera ett par enkla skrifter om sitt fall. I förordet till den ena sammanfattar han sin vädjan: "Tro mig. Jag är oskyldig!" □

*Den som vill läsa mer om "bombmannen" Lars Tingström kan ta fram *Contra* nr 5 1989, där det finns en intervju med honom (gjord innanför murarna på Norrköpingsfängelset). Advokat Pelle Svensson har dessutom skrivit två böcker där han tar upp domen mot Lars Tingström, de heter "Rätten på Din sida?" respektive "Gripen och oskyldigt dömd".*

En kommunistisk bödel går fri...

Så gick han fri, den förre östtyske diktatorn Erich Honecker.

Domstolen i Berlin, inför vilken han skulle svara för sina brott mot det tyska folket, beslutade att låta Honecker slippa rättegång av "humanitära skäl" på grund av den till synes helt vitale mans bräckliga hälsotillstånd. Beslutet hälsades med blandade reaktioner i Tyskland, där myndigheterna tidigare inte gjort sig kända för någon större mildhet i behandlingen av de nazistiska krigsförbrytarna. Rudolf Hess, en gång Adolf Hitlers närmaste man, nekades konsekvent nåd trots upprepade appeller från sonen Wolf Rudiger Hess. Slutligen begick han självmord i Spandau-fängelset, 93 år gammal.

Behandlingen av Honecker kan inte gärna tolkas på annat sätt än att myndigheterna i det nya förenade Tyskland saknar förmåga, eller vilja, eller bådadera, att genomföra någon form av "avbolsjevisering" enligt samma "riktlinjer" som segrarmakterna under anglosaxiskt ledarskap efter krigsslutet 1945 ägnade sig åt "avnazifiering". För en icke-tysk betraktare kan detta synas märkligt. Eller har inga brott mot mänskligheten, eller åtminstone det tyska folket, begåtts under fyra decenniers totalitärt styre under Walter Ulbricht och Erich Honecker?

Något har tyskarna trots allt gjort. Man lyckades med bedriften att ställa förre östtyske chefen för hemliga polisen, general Mielke, inför rätta. Men inte till följd av något han gjorde i den kommunistiska diktaturen "DDR", utan för att ha dödligen sårat några polismän vid ett politiskt upplopp i Weimarepubliken 1931!

Jo, man har också åtalat och dömt en handfull östtyska gränsvakter för att ha skjutit flyktingar i ryggen i ingenmansland mellan Öst- och Västtyskland. Skjutningarna gjordes dock sedan Honecker beordrat östtyska gränsvakter att bruka vapen mot flyktingar enligt en order från den 3 maj 1974, som utgjorde grundvalen för rättegången i Moabit. Här uppmanade Honecker vakterna att "hänsynslöst använda skjutvapnen" (*von der Schusswaffe rücksichtslos Gebrauch zu machen*) och lova-

de dessutom de som gjorde sin plikt belöningar.

Det finns alltså de som beundrar Honecker, inte minst för att han förblivit sin kommunistiska övertygelse trogen. Och för sin kamp mot nationalsocialisterna på 1930-talet. En beundrare, den amerikanska författarinnan Irene Dische, råkade dessutom vara gift med Honeckers försvarsad-

vokat i Moabit, Nicolaus Becker. Hon skrev bl a i den liberala amerikanska tidskriften *The New Yorker*:

"Åskådarna vid rättegången har en del svårigheter att begripa sig på honom; de ser en skurk: De borde titta mer noggrant, men det kan de inte. De skulle kunna där se en Ung kommunist förklädd till en äldre tjurskalle. De skulle till och med kunna se resterna av en Hjalte, heroismens efter-skörd."

Men Honecker tillhörde aldrig de djävlaste antinazisterna. Han fängslades 1935, då Stalin givit order om en bred folkfront "mot kriget och fasismen" och kan naturligtvis ha varit tämligen illa i Gestapos händer. Kommunisten Walter Janka, som satt inspärrad både av nazisterna i Tredje riket och kommunisterna i Östtyskland, talade dock om för Melvin J Lasky, redaktör för tidskriften *Encounter* att "våra egna kommunistiska fängelser var mycket värre".

Av den förre antinazisten Erich Honecker blev alltså en kommunistisk diktator som aldrig tvekade att ge sina östtyska soldater order om att skjuta för att döda när människor sökte fly till friheten i Västtyskland. Denne bödel undgick sitt rättmätiga straff på grund av en njurcancer. Man kan ju fråga sig vad som hade kommit fram om rättegången verkligen genomförts. Diktatorns försvar hade möjligen besvärat några av hans västerländska vänner, som under avspänningens år såg honom som en garant för stabilitet i den dåvarande maktbalansen och som ledare för världens mest framgångsrika socialistiska ekonomi (jodå, så var det).

Tommy Hansson

(fortsättning från sidan 7)

röstningen i april var det dock bara en femtedel av befolkningen som ansåg att de borde rösta.

Tataristan är en ekonomiskt betydelsefull republik, eftersom området har mycket betydande oljetillgångar.

Sönderfall men fortsatt pampvälde

Den ryska staten håller på att falla sönder etniskt på samma sätt som Sovjetunionen gjorde det för två år sedan. Men i den rys-

ka federationen är trots allt den stora majoriteten ryssar (i Sovjetunionen var bara hälften av befolkningen ryssar), vilket gör att det finns starkare band som håller ihop den ryska federationen. Det är sannolikt bara några obetydliga randområden om ens det, som kommer att vara framgångsrika i sina försök att bryta sig loss från federationen.

Än syns det inte mycket av systemförändringar och ekonomiska reformer i Ryssland. I de forna satellitstaterna i Östeuropa (Polen, Tjeckien, Ungern och östra Tyskland i första hand) pågår nu en

dynamisk ekonomisk återuppbyggnad. I Ryssland fortsätter förfallet och hopplösheten. De som en gång var pampar i kommunistpartiet sitter kvar men med nya titlar. Ingen tar några krafttag för att genomdriva ekonomiska reformer. De som har försökt har stoppats av en massiv mur av motstånd från den gamla apparaten.

Var Boris Jeltsin egentligen står är svårt att bilda sig en uppfattning om. Troligen har han knappast själv någon uppfattning. Han gör det som är maktpolitiskt möjligt och inriktar sig på att stärka sin egen position. Det leder inte till några reformer. □

SVERIGE-NYTT

Contras notisavdelning har i detta nummer sammanställts av Tommy Hansson. Den innehåller sammanfattningar och kommentarer till händelser i Sverige och världen. De källor som refereras är inte direkt citerade, utan texten är sammanfattningar av originalkällan, försåvitt inte annat markeras med citationstecken.

"Ställ dom mot väggen, ladda å skjut..."

Trodde ni att kommunismen var död? Läs då 1 maj-hälsningarna i tidningen Norrskensflamman, det gamla stalinistorganet som nu blivit något slags allvänsterorgan. Här följer några av de mest makabra tillropen:

- "Yuppie, fallskärm å bankakut ställ dom mot väggen, ladda och skjut!"

Kaj

- "Försvara dr, Abimael Guzmans liv, den peruanska revolutionens ledare:"

Svenska kriskommittén
till försvar för
dr Guzmans liv

- "För en socialistisk framtid under proletariats diktatur!"

Robert Edlund,
Örnsköldsvik

- "Fidel Castro och Kuba måste leva!"

Birger Andersson,
Stockholm

- "Leve maoismen! Försvara ordförande Gonzalos liv! Leve Perus folkkrig!"

Folk rörelse Peru i Sverige

- "Leninröda 1 majhälsningar till alla riktiga kommunister!"

Arne Isaksson, Bollstabruk

- "Leve kommunismen!"

Hilding Hagberg, Luleå

- "Bekämpa revisionismen!"

Marxistiska sällskapet,
Stockholm

Några tycks vägra acceptera att historien utvecklas.

Svordomar och smockor mot demonstranter

Den 24 april hölls i Stockholm ett demonstrationståg mot fri abort som kallades "livets tåg". I täten gick bl a pastor Ulf Ekman och riksdagsman Tuve Skånberg (kds). Av referatet i tidningen *Dagen* den 27 april gick det ganska hett till:

"Hönsägg, spottloskor, knytnävsslag och sparkar mötte deltagarna i Ja till livets marsch i lördags..." Pastor Ekman knäades i skrevet, medan riksdagsman Skånbergs nioåriga dotter träffades av knytnävsslag. Skånberg citerades i *Dagen*

– Motdemonstranternas halfylla ansikten, svordomarna och det fysiska våldet var skrämmande, inte minst för de barn som deltog i tåget. Det beräknas att ca 8 000 personer deltog i demonstrationståget, medan RFSU mobiliserat 200 aggressiva motdemonstranter. Bland tågets paroller märktes "Gud har en plan för alla människor" samt "Fridlys människan". 42 000 namnunderskrifter mot det sk abortpillret överlämnades till Barbro Westerholm (fp) i riksdagens socialutskott. Motdemonstrationen saknade polistillstånd.

Välfärden i Barbados

Den 27 mars reste tio anställda från Kafjärden-Östers kommunal i Eskilstuna till Barbados på skattebetalarnas bekostnad. Det officiella syftet var att "studera den sociala välfärden". Tro't den som vill.

Naturligtvis blev det kommunal skandal av den resan. Kommunalförbundet (s) Lars Glinder sade först att resan var en belöning för att kommundelen lyckats spara osedvanligt mycket pengar till kommunen, och att deltagarna var högst förtjänta av denna uppmuntran. Länskatteintendenten Bo Arvidsson hävdade för sin del, att "solresan" var skattepliktig "från första kronan".

Efter massmedial uppmärksamhet svängde kommunalförbundet och kallade resan "synnerligen omdömeslös". Slutet på historien blev att högste tjänstemannen i Kafjärden-Östers kommunal, Claes-Gunnar Bidebo, fick sparken från sin höga position (han titulerades kommunalssamordnare) paradoxalt nog fick han ända ha jobbet kvar, bara med den skillnaden att han fick en nyanställd kommunalchef

över sig. Bidebo fick även en disciplinär varning.

(Eskilstuna-Kuriren)

Trafiken i Australien

En annan resglad kommun är uppenbarligen Malmö, där "valda delar" av styrelsen i Malmö lokaltrafik (ML) försvann till Australien nyligen. Det var herrn Åke Beckman (m), styrelseordförande, Kenneth Svensson (s), vice ordförande, samt Vdn Rolf Bjerndell som deltog i en tio dagars internationell lokaltrafikkonferens på andra sidan jordklotet.

"Någon större diskussion har resan inte heller vällat inom MLs styrelse", skrev *Sydsvenska Dagbladet* den 29 april. Vilket kan förefalla märkligt.

30 november-föreningen fick nej till fackeltåg

I Lund finns en historisk förening som heter 30 november-föreningen och vars enda syfte är att högtidlighålla minnet av "hjältekonungen" Karl XII:s död vid Fredrikstens fästning utanför Fredrikshald i Norge den 30 november 1718. I ett något större perspektiv vill man också vidmakthålla intresset för Karl XII och den karolinska tiden i stort. Detta kan tyckas vara ganska oförargligt.

Saken kompliceras av, att föreningens fackeltåg till Karl XII:s ära på 1980-talet fick en mindre trevlig "svans" i form av svålklippta ynglingar i knäppkängor som tog sig för att vråla "Heil Hitler" och i övrigt uppträda allmänt störande och förgelseväckande. Följden blev att den militanta vänstern gjorde ett bottenkrav av vad man kunde uppåda i form av kedjeförsedda slagskämpar och annat slödder från när och fjärran. Slutligen började det utkämpas regelrätta gatuslag i Lunds centrum, där kulmen inföll dagen före det planerade fackeltåget 1991, då en av de svålklippta sköts till döds av en vettskrämd polisman.

Det är inte lätt för myndigheterna att hantera en sådan situation – dels gäller det att hålla på yttrandefriheten, som gäller alla politiska grupper, dels vill man naturligtvis inte heller uppmuntra politiskt våld.

Polisstyrelsen i Lund valde därför att vid ett sammanträde i slutet av april fatta ett "principbeslut" enligt vilket 30 november-föreningen nekas hålla sitt traditionella fackeltåg i november i år.

1991 byggde motdemonstranterna barrikader på Kyrkogatan i Lund, och 1992

stoppades fackelbärarna av en levande mur söder om Stortorget. Tåget kunde därför inte nå sin destination Katedralskolan trots att ca 600 poliser satts in till en kostnad av 5,5 miljoner kronor. Även yttrande- och demonstrationsfriheten har tydligen ett pris.

Sista ordet är dock ännu inte sagt, emedan den politiskt tillsatta polisstyrelsens beslut kan överklagas. I sista hand avgör regeringen.

(Sydsvenska Dagbladet)

Fortfarande konservativ?

Svensk Tidskrift är namnet på en respektabel konservativ publikation, som uppges vara moderata samlingspartiets ideologiska organ. Den innehåller oftast artiklar av stort värde.

Några medarbetare och inslag är dock ägnade att förvåna. Hur kommer det sig t ex att den notoriske vänstermannen och skribenten Anders Björnsson, verksam som producent vid Sveriges radio, tillåts vara regelbunden medarbetare? Och vad kan få en i vanliga fall sansad skribent som Eddie Tistelgren att i ett nummer av tidskriften nyligen stämma in i vänsterns vanliga banala hatkör mot den konservativa, före detta amerikanske vicepresidenten Dan Quayle?

Tistelgren sörjer den satiriska tidskriften *The Quayle Quarterly*s hädanfärd, "en fantastisk tidskrift". Kanske kan han finna ett läsvärt substitut i den nystartade *Hillary Clinton Quarterly*. President Bill Clintons medregent har inte precis producerat färre "grodor" genom åren än Quayle.

Frågan är nu om *Contras* ärade kollega fortfarande kan kallas konservativ, eller om man slutligen kapitulera för den politiska korrekthetens krav. Det ryktas om att tidskriften t o m släppt in folkpartister i medarbetarstaben...

Botten upp för svenskt privatbrännvin!

Det var 75 år sen sist ett privatproducerat svenskt brännvin fann vägen till marknaden. Men nu är det dags igen. Innovationen heter Snällerröds Besk och har sin upphovsman i Eric Berntson från Ljungbyhed, som uppges ha uppkallat sin skapelse efter ett ångbränneri som för länge sedan låg i utkanten av Klippan i Skåne. – 20 000 flaskor har vi redan producerat och alla är sålda, informerade Berntson om den första lyckade försäljningsdriven. producenten tog 145 kr för en halvliter och ambitionsnivån ligger på 60 000 flaskor

inom något år.

Till nästa säsong ämnar Eric Berntson presentera en ny produkt – den vita glögggen.

(PrivatiseringsBulletinen)

Avslöjande om Sten Anderssons diplomati

1985 förärades den socialdemokratiska partigångaren Sten Andersson den prestigefyllda statsrådsposten som utrikesminister. Det berodde inte på att han var någon framstående utrikespolitiker, utan på att den socialdemokratiska partiledningen menade att Andersson skulle belönas "för lång och trogen tjänst".

Utrikesreportern Susanne Palme har i en bok med titeln *Tyst diplomati* (recenserad av Gustaf von Platen i *Svenska Dagbladet* den 27 april) beskrivit Anderssons försök att medla mellan Israel och det palestinska PLO. Det gjorde han med den illa dollda moralistiska partiskhet som så länge utmärkt svensk utrikespolitik. Det behöver kanske inte tilläggas, att Sten Andersson inte var partisk till förmån för Israel.

von Platen skriver så här om hur Andersson värderade konflikten mellan Israel och PLO:

"Och när han efter att ha besökt intifadans lemlästade offer i Jerusalem uttalade sig på sjukhustrappan, kunde han i en specialrapport från UD konstatera följande: 'Så och så många minuter i Rapport och Aktuellt, fyra tidningsartiklar och två TT-telegram.' Sten Andersson och hans team 'var på strålände humör'."

Den utrikespolitiska stafettspinnen när det gäller spektakulära utspel från socialdemokratin hade överlämnats från Olof Palme, Bruno Kreisky och Willy Brandt. Till skillnad från dessa hade Sten Andersson ingen internationell erfarenhet eller särskilt ingående språkkunskaper.

De marginella medlarinsatserna – Andersson var mest en springpojke för konstellationen Israel-USA-PLO – kunde inte undanskymma den förre socialdemokratiska partisekreterarens tillkortakommanden.

Som när han 1989 påstod, att de baltiska staterna inte var ockuperade av Sovjetunionen. Detta var som bekant under den tid då det inte hörde till god ton i svensk utrikesdiskussion att kräva demokrati och frihet i Baltikum.

Mediastalinismen

"Var finns den där goda journalistiken som ska vara så nödvändig?" frågar sig frilansjournalisten Lars G Holmström, f d chef-

redaktör vid tidningen *Journalisten* (organ för Svenska journalistförbundet) i en debattartikel i samma tidning (nr 12/93).

Holmströms recept för att få till stånd en "god" och " trovärdig" journalistik ligger inte i en satsning på opartiskhet eller objektivitet, om nu någon till ävmyts trodde det, Nejdå. Gamla hederliga stalinistiska metoder duger gott än:

"Rensa bort ur medierna trams, skvaler, underhållning, sport och reklam. Då upphör mediabuset."

Samtidigt som tittarsiffror och upplagor sjunker till katastrofnivå. Men vad bryr sig mediastalinister om det?

Inte bara (nyd)

Vid Göteborgs universitet har Marie Demker, Sören Holmberg och Lennart Weibull gjort en undersökning beträffande svenskarnas inställning till svensk flyktingmottagning. Enligt undersökningen anser två tredjedelar av Sveriges befolkning att vi i framtiden bör ta emot färre flyktingar än vad som sker i nuläget. Drygt 2 600 personer deltog i undersökningen.

Ny demokratis anhängare visade sig alltså mest flyktingnegativa (88 procent). Därefter kom i tur och ordning moderaterna (75), centerpartiet (62) och socialdemokraterna (61). 55 procent av folkpartiets väljare motsatte sig en generösare flyktingpolitik (undersökningen gjordes 1992).

Mest flyktingvänligt är miljöpartiet – bara 31 procent av dess sympatisörer vill se hårdare tag.

Idrottsanorektiker

När kvinnorna visade upp sig för första gången på de internationella idrottsarenorna för åtskilliga år sedan, höjdes starka röster för att de skulle bort lika fort som de kommit. "Elitidrott är ingenting för kvinnor", löd stridsropet. Hu, så reaktionärt – eller?

En doktorsavhandling framlagd av den norska forskaren Jorunn Sundgot Borgen vid Norska idrotts högskolan redovisar, att nästan varannan elitidrottare av kvinnligt kön i Norge lider av någon sorts matbetingad psykisk störning. 18 procent uppges ha regelrätt anorexia, medan 22 procent ägnar sig åt skilda metoder att minska vikten – t ex kräkning, laxermedel och urindrivande preparat.

UTLANDS-NYTT

Pinochet till Kina

Chiles förre president, numera arméchefen, Augusto Pinochet, var i slutet av april i Folkrepubliken Kina i syfte att försöka sälja chilenska vapen. Bland de mer intressanta produkter generalen hade att erbjuda kineserna kan nämnas luftvärnsroboten Raoyo, som producerats i samarbete med den brittiska vapentillverkaren Royal Ordnance. Roboten har en räckvidd på 40 km och kallas ibland för "fattigmans missil" därför att den saknar ett datoriserat kontrollsystem.

Pinochet inbjöds av det kinesiska försvarsministeriet, och under besöket diskuterades också militär träning, teknologi och gemensam forskning i vapensystem. Den förre diktatorn (Chile är som bekant numera en demokrati) kvarstår som arméchef till 1998, och det kan nämnas att han hade goda relationer med Kina också under militärstyret 1973-1990. Den chilenska vapenindustrin var under 1970- och 80-talen en av de största i Latinamerika.

(Norrskensflamman, Stockholm)

Andligt intresse i Ryssland

En följd av kommunismens fall i Sovjetunionen är ett lavinartat ökande andligt intresse i de forna sovjetiska republikerna, inte minst i Ryssland. Såväl ortodoxa som icke-etablerade och nyandliga grupper bedriver på sina håll en intensiv verksamhet, berättar tidskriften *Sökaren* (nr 3 1993).

Bland de religiöst aktiva grupperingarna finns den teosofiska rörelsen, som har en naturlig rysk anknytning genom att Helena Petrovna Blavatsky föddes i Ryssland. Hon var med om att grunda Teosofiska samfundet i New York 1875. Bland de andliga rörelser som trätt fram efter kommunismens fall kan nämnas Herrrens nya kyrka, som bygger på den svenske tänkaren Emanuel Swedenborgs läror.

När skall Sverige häva sanktionerna?

Den som eventuellt föreställde sig att en av den borgerliga regeringens första utrikespolitiska åtgärder skulle bli att häva sanktionerna mot Sydafrika har bedragit sig kraftigt. *Svenska Dagbladet* skriver apropå detta i en ledare den 6 maj:

"Sveriges Sydafrikapolitik saknar rim

och reson... Sydafrika måste därför dels integreras i den moderna världsekonomin, dels genomföra inrikespolitiska reformer. Handel och investeringar måste komma igång. Den genomreglerade statskapitalismen måste bli marknadsekonomi. Att Sverige i detta läge sturigt håller fast vid den sanktionspolitik som alla andra västländer övergivit är inte försvarbart...

Men inte heller den andra delen av den svenska sydafrikapolitiken, biståndspolitiken, är rimlig. Sverige är i dag huvudfinansier till ANC, en organisation som förvisso rymmer konstruktiva reformpolitiker, men som också härbärgerar mycket militanta och våldsbenägna grupper. Och parti eller ej, relationerna är täta mellan delar av ANC och åtminstone ett parti - det sydafrikanska kommunistpartiet. Att svenska biståndspengar används till att utsätta Sydafrikas befolkning för Marx och Lenins sjuka sak är ett minst sagt dystert faktum. Demokrati innebär fria val. ANC är inte den enda sydafrikanska kraft som är emot apartheid."

Så långt SvDs ledarskribent. Man frågar sig hur en icke-socialistisk svensk regering kan klamra sig fast vid en socialistisk biståndspolitik som för länge sedan överlevt sig själv. Svaret kan vara, att moderata samlingspartiets borgerliga regeringspartners är rädda för att bli betraktade som

ickeradikala och politiskt inkorrekta.

Ty att statsminister Carl Bildt eller utrikesminister Margaretha af Ugglas skulle ha några större sympatier för vare sig fortsatt sanktionspolitik eller Afrikanska nationalkongressen vägrar vi tro.

Nyligen har vidare en utredning om ANC, företagen av advokaten Bob Douglas på uppdrag av International Freedom Foundation i Washington, visat att den sydafrikanska rebellrörelsen gjort sig skyldig till flagranta kränkningar av alla mänskliga rättigheter genom åren. Douglas namngör höga ANC-ledare såsom Chris Hani, Oliver Tambo, Joe Slovo och Jacob Zuma som ansvariga för grymheterna. (De båda förstnämnda är numera framlidna).

Douglas rapport avslöjar bl a att ANC bedrivit ohygglig tortyr i koncentrationslägerliknande förläggningar i Angola, Uganda, Moçambique, Tanzania och Zambia, inte minst för att framtvinga "bekännelser" från oskyldiga. Ansvarig för denna verksamhet har varit ANCs säkerhetstjänst, kallad Mbodoko ("den sten som krossar"). Enligt advokat Douglas bör de ansvariga för tortyren ställas inför rätta och straffas för sina ogärningar.

Påven i Albanien

Albanien ansågs länge vara en av världens absolut hårdaste diktaturer och mest slutna samhällen. Ett av landets mest utmärkande drag var en absolut oförsonlighet i inställningen till religionen. Diktatorn Enver Hoxha trodde sig 1967 kunna utro på Albanien som "världens första ateisti-

ska stat", där varje tendens till religiös verksamhet obönhörligen slogs ned.

Hoxha hade fel, ty också i Albanien har kommunismens nedmontering medfört ett uppsving för religionen. Det visas bl a av att påven Johannes Paulus II besökte landet i april. Vid ett offentligt möte med påven i huvudstaden Tirana lär ca 100 000 människor ha mött upp.

Förra gången en påve skulle besöka Albanien var 1494, alltså för närmare 500 år sedan. Påven, som då hette Pius II, hann emellertid avlida på vägen.

Förmodligen fick påven i Albanien information om att en massgrav med rester efter 18 människor påträffats strax utanför Tirana. Myndigheterna drog slutsatsen att de döda var intellektuella som avrättats på Hoxhas order under en terrorvåg som följde på ett bombattentat mot dåvarande sovjetiska ambassaden i Tirana 1951.

(Dagen, TT-Reuters)

Fick träffa maken...

Den burmesiska socialistiska militärregimen har, storsint nog, låtit Nobelpris-tagaren (fredspriset) Aung San Suu Kyi träffa sin make. Suu Kyi sitter sedan flera år i husarrest i Rangoon p g a sin oppositionella verksamhet. Enligt maken höll Suu Kyi på att återhämta sig från en längre tids sjukdom.

Palestinsk terrorism mot civila

Den palestinska intifadan på s k ockuperade territorier i Israel tycks ha undergått en fortlöpande brutalisering. En av de palestinska terroristerna omtyckt metod är att köra kniven i ryggen på folk, och det rör sig då om både civila och militärer/poliser.

När den 26-årige Elie Gliko tog sin vanliga löprunda på morgonen en vårdag i en förort till Jerusalem, fick han plötsligt en kniv i ryggen. Hugget kändes som ett hårt slag, kommenterade han efteråt, och när han vände sig om kunde han se en snabbt undflyende palestinier. Gliko klarade sig med livet i behåll – han fördes snabbt till ett sjukhus av en förbipasserande taxi. På sjukhuset kunde man konstatera, att han fått en två decimeter lång kniv till två tredjedelar inkörd i ryggen. Hela joggartrojan färgades röd av blodet.

Fenomenet med knivangrepp mot israeler kallas kort och gott "knivkriget" och drabbar även kvinnor och små barn. *Contra* har tidigare berättat om hur en palestinier anställd av den svenska stiftelsen

Diakonia huggit ner fyra judinnor i Jerusalem strax efter kriget i Persiska viken.

Under mars i år dödades 15 israeler av palestinska våldsvarkare. Israeliska myndigheter har svarat med hämndaktioner, varför resultatet har blivit en hela tiden accelererad våldsspiral. Världen väntar ännu på den dag då judar och araber kan leva fredligt tillsammans, sida vid sida.

(Expressen, Stockholm)

Nordkorea fara för världsfreden

Nordkoreas strävan att tillverka ett eget kärnvapen oroar i hög grad västliga under rättelseorganisationer, som talar om en "tidsinställd bomb" i flera bemärkelser på den en gång krigsdrabbade Koreahalvön.

Det var för något år sedan som en nordkoreansk avhoppare i Seoul Hävdade att den nordkoreanska kommunistregimen i Pyongyang höll på att utveckla sin kapacitet att bygga kärnvapen. Spion satelliter tog sedan foton över känsliga områden i Nordkorea som bekräftade uppgifterna. I dag, anser bedömare, kan Nordkorea redan ha tillräckligt med plutonium till åtminstone en bomb.

Dessutom håller Pyongyang på att utveckla ett system för robotar med mycket lång räckvidd samt testar biologiska vapen. Lägg därtill att Kim Il-sungs fanatiska kommunistregim samarbetar med Iran och Syrien för att utveckla dessa länders robotprogram. Nordkoreas egna missiler har kapacitet att träffa mål både i Sydkorea och Japan.

Nyligen meddelade Pyongyang till yttermera visso att landet beslutat dra sig tillbaka från det internationella avtalet om icke-spridning av kärnvapen. Omvärlden begär ett svårt misstag om man inte inser att det alltmer oberäknliga Nordkorea är en fara för världsfreden.

Krisen i Italien

Politikförakt är dessvärre en realitet också i Sverige. Den svenska varianten torde dock vara en mild västanfläkt, trots figurer som Bengt Westerberg, Per Gahrton, John Bouvin m fl, i jämförelse med Italien. Det illustreras av följande, enligt uppgift alldeles sanna, berättelse: En finansminister, som ännu inte åtalats för något befann sig på ett flygplan från Rom till Turin. Passageraren på sätet intill minis"ern reste sig upp och började skrika att han vägrade sitta bredvid en tjuv, Han möttes av vilda ovationer.

Pågående polisutredningar om italienska politikens förehavanden har avslöjat skrämmande korruption, tjvsnad och kontakter med maffian, 112 av 945 italienska deputerade och senatorer har åtalats för korruption och ett antal ministrar har tvingats avgå. Värst i åtalsligan tycks vara det kristdemokratiska partiets kassör med 19 åtalpunkter. Detta kan jämföras med Bettino Craxi (den förre socialistiske premiärministern) nio. Det har visat sig att så gott som alla partier varit inblandade i oegentligheter.

Till detta skall läggas Italiens ekonomiska problem. Det uppges att Italiens årliga budgetunderskott överskrider summan av de övriga elva EG-ländernas underskott. Italiens politiska framtid ter sig osäker.

Miljöboven Sovjet

I mer än tre decennier har det varit förbjudet att dumpa kärnavfall i havet. Den ryska federationen har emellertid framlagt en rapport som visar, att det forna Sovjetunionen ett flertal gånger brutit mot detta förbud. I själva verket ljög Moskva inför världen, ty man påstod på heder och samvete att man aldrig dumpat kärnavfall i haven.

När sovjetväldet föll samman började rykten cirkulera om att Sovjetunionen varit en av de värsta miljöbovarna i världen – den ryska rapporten visar att verkligheten är betydligt mörkare än ryktena.

Sanningen är att Sovjet dumpade oerhörda mängder högaktivt kärnavfall – dubbelt så mycket som det avfall som kom från tolv andra kärnkraftsländer tillhopa. I Karahavet har avfall från 16 reaktorer dumpats, och i Japanska Havet har man vräkt avfall från två reaktorer, visar rapporten. Rapporten presenterades av en grupp experter omfattande 46 personer under ledning av dr Alexej Jablov, president Jeltsins främste miljörådgivare.

Enligt Jablov-rapporten har det dumpade avfallets radioaktivitetsgrad uppskattats till ett värde av 2,5 miljoner Curie. Merparten har alltså vränts ut i det arktiska Karahavet intill Barents hav

Jablov-rapporten är bara en i raden av rapporter som visar, att den kritik som riktades mot det kommunistiska Sovjetunionen av övertygade antikommunisterna var tilltagen ordentligt i underkant!

(New York Times)

Francisco i myt och verklighet

I år är det nästan 60 år sedan Spanska inbördeskriget fick ett förspel med de kommunala val som hölls i november 1933. De vänsterinriktade, republikanska regeringspartierna fick visserligen flest representanter – totalt 5000 ledamöter i fullmäktigeför-samlingarna – men högern och centeroppositionen kom inte långt efter med 4900 respektive 4200 invalda ledamöter.

Det började nu gå upp för re-geringen att den kunde förlora makten också i ett demokratiskt system, samtidigt som den auto-kratiska högern fick vind i seglen. Åren närmast efter kommunalvalen skedde en gradvis politisk polarisering och en upptrappning av våldet med inbördeskrigets utbrott 1936 och general Francis-co Franco Bahamondes framträ-dande på arenan.

Det finns en rad myter som omger inbör-deskriget i Spanien och det styre som upprättades av segerherren Franco, och som inte avslutades förrän 36 år efter krigets slut med Francos död den 20 november 1975.

Franco-tiden kan i dag, då Spanien är en modern västdemokrati, tyckas avlägsen, inte minst i ljuset av de framgångsrikt ar-rangerade olympiska spelen i Barcelona 1992.

Spanien har en lång och blodig historia och hade inte åtnjutit något egentligt lugn sedan Napolconkrigen avslutades i början på 1800-talet. Under 1830- och 1860-ta-len blossade häftiga och långvariga inbör-

General Francos första regeringskabinett på bild i augusti 1939.

desstrider upp mellan politiska liberaler och katolska konservativa. Åren 1898, 1909 och 1917 förvandlades strejker och kyrkplundringar till blodiga revolter mot överheten. Ett betydande inslag i dessa uppror var den terror som bedrevs av de spanska anarkisterna; det var i Spanien som Michail Bakunins och Sergej Netjajevs anarkistiska idéer omfattande terrorism hade växt sig starkast.

Brände kyrkor

1923 grep så general Miguel Primo de Rivera makten i en oblodig militärkupp och upprättade en förhållandevis upplyst och godmodig despoti. Generalen själv var känd som en storvuxen kvinnotjusare med smak för god mat och goda viner. Primo de Riveras diktatur förvandlade definitivt konung Alfonso XIII till en staffagefigur. Mot slutet av sitt styre kände sig dock diktatorn tvingad att genomföra en rad repressiva åtgärder mot oppositionen.

I januari 1930 ställde generalen ett ulti-

matum till den armé på vars bajonettspetsar han stödde sin makt: "Stöd mig eller jag avgår!" Armén svarade undvikande på diktatorns ultimatum, vilket i praktiken innebar att den inte längre stödde honom. Följaktligen avgick generalen och valde landsflykt i Paris, där han dog sju veckor senare som en bruten man.

Drygt ett år senare, den 14 april 1931, abdikerade kung Alfonso och förvandlade därmed, till vänsterns och liberalernas ovationer, landet till republik. President i Spaniens andra republik blev Niceto Alcalá Zamora, men dess starke man var Manuel Azaña y Diaz som skulle bli såväl premiärminister som president. Jan Olof Olsson (Jolo) beskriver i sitt historiska arbete *20e århundradet* (Uddevalle 1975) en del av republikens verksamhet på följande sätt:

"På fyra och ett halvt år hade sedan denna republik under eviga partistrider förbrukat ministär efter ministär och hade skaffat sig 72 avgångna regeringsledamöter att beta-

Mordet på högerpolitikern Calvo Sotelo var en utlösande faktor bakom det spanska inbördeskrigets utbrott i juli 1936.

la pension till."

Med militärdiktaturens upplösning såg vänsterkrafterna en ny dag randas. Ett av de mest markanta inslagen i denna nya dag blev skändande och brännande av kyrkor och kloster, vilka uppfattades som symboler för det auktoritära, kyrkliga systemet. Det var i början av maj 1931 som den spanske primaten av Toledo (ärkebiskopen), kardinal Segura, i ett pastoralt brev prisade den avgångne kungen för hans stöd till kyrkan och kritiserade den provisoriska regeringens negativa hållning gentemot densamma.

Regeringstroga tidningar tog regeringen i försvar, och detta blev en signal till de så kallade massorna att ge sig på kyrkorna och deras företrädare. Den 11 maj sprutade man bensin på den jesuitiska kyrkan San Francisco de Borja och tände på. Både brandkåren och civilgardet stod överksamma och tittade på. Brännandet av San Francisco de Borja blev startskottet till en formig orgie i förstörelse av kyrklig egendom, och bara de två dagarna 11 och 12 maj 1931 jämnades sannolikt tusentals kyrkliga inrättningar med marken.

Andra inslag i denna oförsonliga kamp mot kyrkan var bland annat att likkistor som innehöll kvarlevor efter fromma munkar revs upp och slängdes ut på gatorna. Mot denna bakgrund är det inte så märkligt att den mäktiga katolska kyrkan i Rom sedan valde att stödja militärens uppror 1936. Den irländska kyrkan valde för övrigt att exkommunicera de irländska katoliker som deltog i inbördeskriget på regeringssidan

(600 irländare slogs på Francos sida under general O'Duffy).

Mordet på Calvo Sotelo

Vid kommunalvalen 1933 kom ett första prov på den republikanska regeringens popularitet. Utgången blev en besvikelse för vänstern, som visserligen fick se omkring 5 000 fullmäktigeledamöter intaga sina platser runt om i landet men som i övrigt tvingades släppa till en hel del platser till högern och centern. Också i nationalförsamlingen, Cortes, kunde högern notera vissa framgångar. En orsak till högers framgång var att Spanien för första gången tillämpade rösträtt för kvinnor.

En av Spaniens uppåtstående högerpolitiker var José Antonio Primo de Rivera, som var son till diktatorn med samma efternamn och fast besluten att återupprätta faderns skamfilade rykte. José Antonio, som var en lång, bildskön advokat i 30-årsåldern i början av 1930-talet, grundade 1933 det spanska fascistpartiet, Falangen. Han fängslades ett par år senare och avrättades i ett republikanskt fängelse i november 1936 som en martyr för fascismen.

En annan karismatisk högerpolitiker, halvt fascist, halvt monarkist, var José Calvo Sotelo. I ett ryktbart brandtal i Cortes i februari 1936 förebådade han det militära upproret senare samma år och den auktoritära stat general Franco därpå skulle upprätta:

"Mot denna sterila stat ställer jag den

integrerade staten, som kommer att bringa ekonomisk rättvisa, och som med lämplig auktoritet kommer att säga: 'inga fler strejker, inga fler lock-outer, inget mer ocker, inget mer kapitalistiskt missbruk, inga fler svältlöner, inga fler politiska löner som förtjänats av en lycklig slump, ingen mer anarkisk frihet, inga mer brottsliga sammansvärjningar mot full produktion'. Den nationella produktionen kommer att tjäna alla klasser, alla partier, alla intressen. Många kallar denna stat fascistisk; om detta verkligen är en fascistisk stat så är jag, som tror på den, stolt att kalla mig en fascist!"

Calvo Sotelos eldfångda svada skulle snart tystas. Han, som i tysthet hade accepterat tanken på en militär revolt mot det republikanska styret, mördades den 13 juli 1936 av en civilgardist. Mordet utgjorde den direkta upptakten till det oförsonliga Spanska inbördeskriget.

Den militära revolten

Den spanska medelklassen rasade mot mordet på högeroppositionens främste parlamentariske talesman, och så gjorde militären. Också republikaner på högerkanten eller i mitten började tvivla på det rättfärdiga i republikens sak. Den som slutligen gav order om uppror var inte Franco, utan general Emilio Mola Vidal, som liksom Franco sårats i kriget i den spanska besittningen i Marocko. Upproret stöddes av José Antonios Falang.

Det var i Melilla, en stad i östra Marocko,

USAs vicepresident Spiro Agnew besöker Franco i slutet av 1960-talet.

som den militära resningen tog sin början den 17 juli 1936. Då hade Spanien härjats av 341 strejker på fyra månader, då också 269 politiska mord ägt rum och 160 kyrkor bränts ner. "Hellre krig än denna serie av mord", utbrast en socialistisk pressman. Och krig blev det.

Det var inte förrän i krigsmånaden, juli 1936, som Franco slutgiltigt bestämde sig för att ansluta sig till sammansvärjningen som leddes av Mola och som innehöll framträdande generaler såsom Fanjul, Queipo de Llano, Goded, Yagüe och Sanjurjo (vilken snart skulle omkomma i en flygolycka liksom även Mola senare skulle göra).

Den militära revoltens upphovsmän hyste ambitionerna att segra på någon vecka, eftersom man exempelvis kontrollerade större delen av armén, civilgardet och de inte minst viktiga elittrupperna i Marocko. Men motståndet från den republikanska sidan blev hårdare än man räknat med, och det skulle dröja länge än innan Madrid och Spanien efter hårda strider kunde erövas "Tungan på vågen" kom att bli stödet från det nationalsocialistiska Tyskland och det fascistiska Italien. För detta har Franco och hans sammansvurna fått uppbära kritik.

Dock bör man inte glömma att också den andra sidan fick omfattande stöd utifrån från främst Sovjetunionen och Frankrike. Dessutom hade republikanerna fördel av en överväldigande förmånlig internationell opinion vilken i stort jämställde Franco med Hitler och den republikanska sidan med ljusets riddarvakt.

Verkligheten var naturligtvis betydligt mer gråmelerad. Tyskarna hade som mest 10 000 soldater i kriget av vilka 5 000 ingick i Condor-legionen. Dessutom skickade Tyskland pansar och flyg. De italienska styrkorna var betydligt mer omfattande, totalt ca 75 000 man. Också italienarna försåg de nationalistiska styrkorna med attackflyg och vapen.

Andra styrkor som slogs på Franco-sidan var portugiser, irländare och nordafrikaner.

Den republikanska sidan köpte cirka 1 000 attackflygplan från Sovjetunionen och 300 från andra säljare, främst Frankrike. I övrigt mottog man en stor mängd vapen från olika håll, liksom omkring 40 000 utländska frivilliga varav merparten i den sk internationella brigaden.

Vidare erhöll den spanska republiken från Stalins sovjetvälde ca 47 miljoner rubler i "gävor" från "ryska arbetare" i augusti 1936

och summer av den aktningvärda storleken 10 miljoner dollar från skilda privata och andra organisationer i utlandet. Från Mexiko skickade regeringen 20 000 gevär, 28 miljoner patroner och annan militär utrustning. Detta fick republikanerna dock betala för.

Guernica

Den mest uppmärksammade av alla blodiga incidenter under inbördeskriget var antagligen förstörelsen av den baskiska staden Guernica i slutet av april 1937. Pablo Picassos målning *Guernica*, som framställer ett tyskt bombangrepp mot staden, är den främsta orsaken här till. Men det är högst osäkert om det var nazisterna som jämnade Guernica med marken. Luis Bolin har i boken *Spain: the Vital Years* lagt fram bevis för att större delen av staden lades i ruiner av republikanska styrkor på reträtt, vilka sprängde de flesta byggnaderna med dynamit.

Hur som helst förefaller det klart, att vaken Franco eller Mola var informerade om något tyskt bombangrepp från luften – om nu detta över huvud taget skedde, vilket är osäkert.

Spanska inbördeskriget var till ända den 31 mars 1939, då Francos nationalistiska styrkor hade krossat allt motstånd. Ett halvår senare utbröt Andra världskriget. Det är nästan säkert att Spanien genom generalissimo Francos seger undgick en kommunistisk diktatur. Jan Olof Olsson skriver om kommunisternas metoder:

"Men på de inre linjerna arbetade kommunisterna – fjärrdirigerade via Komintern-agenterna i Madrid av Stalin i Moskva – på att infiltrera det spanska socialistiska partiet och det starka socialistiska fackförbundet, att likvidera alla oliktankande inom kommunistpartiet och att förintä dels den falang av de spanska kommunisterna som ställt sig på Trotskijs sida, dels den väldiga spanska anarkiströrelsen. Kommunisterna arbetade med falska anklagelser, utrensningsträttingar efter Moskvamönster och våld."

Francos utrikesminister Ramón Sábido var en ideologiskt medveten fascist men kunde i sina förhandlingar med Nazi-Tysklands företrädare ändå hålla Spanien utanför Andra världskriget.

Om kommunisterna ägnat mer energi åt att bekämpa nationalisterna och mindre på att ha ihjäl varandra, är det möjligt att utgången av kriget blivit en annan.

Francos, som föddes 1892 och vars broder Ramon fö var en äventyrlig flygare på vänsterkanten, har mest blivit ihågkommen för sin "ursprungliga synd" att i ett utsatt läge begära och få hjälp från Tyskland och Italien.

Detta kom delvis att medföra en internationell isolering, innan USA slutligen insåg Spaniens strategiska värde och upprättade militärbaser i landet på 1950-talet. Sanningen är emellertid att Franco under Andra världskriget utträttade betydande tjänster för de allierade, samtidigt som han höll Hitler på armlängds avstånd. Det säger en hel del om Francos diplomatiska mästarekap att han samtidigt kunde hålla Hitler på någorlunda gott humör, hålla Spanien utanför kriget och göra landet till en fristad för förföljda judar.

Vid ett tillfälle 1943 uttalade Franco som sin åsikt att det Andra världskriget i själva verket var tre krig: mellan de engelsktalande länderna och Tyskland, mellan den mänskliga civilisationen och de japanska

"Politikerna är det största problemet för försvaret"

Min uppfattning är, att ju fler medborgare som är engagerade i försvaret, desto bättre är det.

Den uppfattningen redovisade överbefälhavaren, general Bengt Gustafsson, vid en föredragning om aktuella försvarsfrågor som *Contra* nyligen hade tillfälle att ta del av i samband med Försvarsfrämjandets årsmöte. ÖB hade en ganska kritisk inställning till de politiska partiernas agerande i försvarsfrågan, icke minst folkpartiets.

Utvecklingen i vår omvärld påverkar i hög grad svenskarnas och deras politikers syn på försvaret.

Ända sedan krigsslutet 1945 och det därpå följande kalla kriget har vår militära försvarsambition varit förhållandevis hög, vilket också varit helt nödvändigt med tanke på vår självvalda "alliansfrihet" syftande till neutralitet i krig. Våra nordiska broderländer Danmark, Norge och Island har till följd av medlemskap i den västliga försvarsalliansen NATO inte behövt lägga ned lika stora resurser på försvaret som Sverige varit bringat att göra.

Efter kommunismens fall tror nu emellertid många, menade ÖB, att den eviga freden inträtt:

– Warszawapaktens upplösning och Tysklands enande, händelser som givetvis påverkat de internationella förutsättningarna, fick riksdagens försvarspolitik som 1990 reste runt i det nya Europa att tro att "alla krig var slut".

Men riktigt så enkelt är det naturligtvis inte, vilket händelseutvecklingen i det forna Jugoslavien noggrant visat. De flesta

torde i dag vara överens om, att Sverige behöver någon form av militärt försvar. Frågan är bara, vilken styrkegrad detta skall besitta.

"Partierna är problemet"

General Bengt Gustafsson har sedan han tillträdde som ÖB efter Lennart Ljung 1987 betonat vikten av att försvaret och dess organisation är förankrat i folkdjupet. Därför har han fäst stor vikt vid frivilligorganisationerna, av vilka det finns till antalet 23.

– Försvarets problem ligger i de som är aktiva i de politiska partierna, inte i svenska folket, betonade ÖB. Detta gör mig pessimistisk. Det svenska försvaret har nämligen som regel visat sig vara som sämst just innan det blir krig, medan det varit som bäst omedelbart efter ett krig. Det

gäller att få politikerna medvetna om detta dilemma. Mycket ofta hamnar ju militärledningen och försvarsministern i skottgluggen när försvarsanhängare kritiserar bristfällig resurstilldelning till försvaret. Ibland är sådan kritik rättvis. Det torde exempelvis vara få bedömare som ser före socialdemokratiska försvarsministern Roine Carlsson som någon tillskyndare av ett starkt svenskt försvar.

Med den nuvarande försvarsministern, den konservativa moderaten Anders Björck, är det annorlunda. Björck har under många år varit en förespråkare för ett starkt försvar, och general Gustafsson hade beröm att komma med:

– Den allmänna värnpliktens ideal har numera övergetts av alla partier. Ändå fick vi ökade resurser till försvaret, vilket är ganska unikt i ett europeiskt perspektiv.

"Vi är på väg in i en "dansk lösning", där vi bara får råd att utbilda 25-30 000 värnpliktiga. I så fall kan vi inte upprätthålla något invasionsförsvar över huvud taget."

Mycket beror detta på att försvarsministern slagits för det. Och det erkänns nu politiskt att det finns ett samband mellan försvarets målsättning och den budget som finns tillgänglig; tidigare var det "locket på" för alla sådana diskussioner.

Bengt Gustafsson hänvisar till att militärledningen lyckats fastställa en nedre kapacitetsgräns vid 16 brigader (även om han själv anser att 18 brigader är en "smärtgräns").

– Tyvärr lyckades försvarsministern litet för bra, för det uppstod viss avundsjuke inom regeringen, främst från folkpartiet liberalernas sida – finansministern agerar hårt för att i krispaketet ta tillbaka de pengar som försvaret fått. Detta har emellertid inte lyckats.

Skönhetsfläck

För bara något år sedan var det ingen som på allvar vågade ifrågasätta den allmänna värnplikten i Sverige. Detta ansågs vara sak samma som att förespråka en "elitarme". Men så kom den ekonomiska krisen och med den ett nytt synsätt. I dag har vi en "kategoriklyvning" bland ungdomar i värnpliktsåldern som gör, att de som ligger på gränsen för att bli uttagna att göra lumpen inte blir det.

– Och dessa talar ofta illa om försvaret, menar ÖB Bengt Gustafsson. Det gäller då ungdomar som vill men inte får göra sin värnplikt. Vidare försöker de som mönstrar och är verbalt begåvade ofta få frisedel, och det är sådana människor som egentligen borde vara befäl.

Slutsumman av dessa förhållanden blir, anser general Gustafsson, en kvalitetsförsämring inom försvaret:

– Jag har under min tid som ÖB sett en gradvis försämring av värnpliktsmaterialet med hög frekvens av allergiska eller psykosociala problem. Vi är på väg in i en "dansk lösning", där vi bara får råd att utbilda 25–30 000 värnpliktiga. Detta skulle leda till en mycket liten armé med sex till åtta brigader – och i så fall kan vi inte upprätthålla något invasionsförsvar över huvud taget.

Skillnaden mellan Sverige och Danmark är ju Danmarks NATO-medlemskap: om Danmark blir anfallet så kommer NATO till undsättning, medan vi får klara oss helt på egen hand.

"Livslögn"

När Bengt Gustafsson tillträdde som överbefälhavare var Sveriges försvarsmässiga

situation bekymmersam med inställda repövningar, en oroande materielltillgång och en urholkad värnpliktstanke. Projekt som en ny svensk stridsvagn med Hägglunds som tillverkare och en ny bombkapsel i Saab-Missiles regi skulle aldrig få operativ effekt.

– Försvarsbesluten 1977, 1982 och 1987 byggde på en "livslögn", en obalans mellan resurser och operativa uppgifter, förklarar ÖB. Några sådana försvarsbeslut vill vi inte ha igen. Försvaret måste ha möjlighet att klara sina stridsuppgifter och upp-

Försvarsminister Anders Björck har enligt ÖB sett till att det svenska försvaret fått en resursförstärkning trots kristider. (Foto: Tommy Hansson)

rätthålla en minimikvalitet. Det innebär exempelvis fortsatta repövningar.

Det svenska försvarets nya operativa uppgifter innebär i första hand att vi skall kunna möta ett väpnat angrepp, och hotet har hittills ansetts komma från Ryssland och därmed samhörande militärpakt. Det har talats om två angreppslinjer – en nordlig över norra Finland samt en sydlig. En självklarhet till helt nyligen har varit, att vårt försvar skall kunna bemöta båda dessa möjligheter.

ÖB redogör för vilka resurser detta skulle kräva:

– Vi skulle behöva 30 brigader samt stödenheter och ett starkt luftförsvar med flygstridskrafter.

Som bekant räcker den svenska försvarsbudgeten inte på långt när till för att tillfredsställa sådana ambitioner. Om detta är,

försäkrar ÖB, våra försvarspolitiker väl medvetna.

– Stridskrafterna kan dock fortfarande kraftsamla, men inte till flera riktningar samtidigt. Vi tvingas därför prioritera. Man kan säga att vi har ett "begränsat invasionsförsvar", och för att vi skall kunna slå ifrån oss får fienden i söder inte anfalla över för stor bredd, och i norr inte med för stort djup.

Dessutom kan försvaret med de resurser som står till buds endast bevaka ca hälften av de 8 000 bevakningsobjekt som finns.

"Gå in massivt i Bosnien"

Det svenska försvaret står inför en rad svåra, kanske oöverstigliga uppgifter under de närmaste åren. Ett av problemen är att hantera de stigande kraven på förmåner för de värnpliktiga.

– För några år sedan beslutade politikerna om betalda hemresor varje helg, och nu talas det om att införa månadslön. Om det blir verklighet så måste vi genomföra verkliga reduceringar i försvaret.

ÖB tror inte att Sverige kommer att ha kapacitet att kunna tillverka kanoner vid sekelskiftet, ej heller tunga stridsvagnar. Men den svenska försvarsindustrin kommer att leva vidare i någon form, menar ÖB:

– Vi har ett antal nischer där svensk försvarsindustri är världsledande, t ex inom stridsledning och programmering – Celsius Tech och Ericsson är här framgångsrika företag. Sverige är ju också känt för sitt stridsflyg.

I framtiden kommer svensk trupp sannolikt att bli minst lika internationellt anlitad som hittills varit fallet. Därför är det också en nödvändighet att vår militära utbildning håller den standard som krävs för internationella insatser under krisartade förhållanden.

ÖB framhåller att de blivande värnpliktiga vid mönstringen skall ange om de kan tänka sig att tjänstgöra internationellt. I så fall placeras de vid regementen särskilt utvalda för uppgiften.

Slutligen anser ÖB Bengt Gustafsson att det är nödvändigt för världssamfundet att ta sitt ansvar i konflikten i Bosnien-Hercegovina:

– Om det misslyckas att statuera exempel i Bosnien så kommer det att uppfattas som en klarsignal för allehanda etniska grupper att militärt "rätta till" "orättvisa" gränsdragningar. Därför är jag för att man skall gå in massivt i Bosnien och kanske Kosovo. □

barbarerna, samt kriget mot kommunismen Franco förklarade Spanien neutralt i kriget mellan västmakterna och Tyskland men stödde Tredje rikets fälttåg mot Sovjetunionen, i vilket Spanien sände en militär avdelning i form av "Blå divisionen".

Västerländsk demokrati

Det är väl känt att Adolf Hitler drevs till vansinnets gräns i sina försök att få Spanien med i kriget på axelmakternas sida och att få Spanien att göra eftergifter gentemot nazisterna. Franco förstod att smickra galningen från Berlin, samtidigt som han inte gav några bindande löften. Den tyske generalen Jodl, som hängdes efter krigsförbrytarrättegången i Nürnberg, skrev i sin dagbok:

"Den spanske utrikesministern, señor Serrano Súñer, har förstört och ändat Tysklands plan att få Spanien att inträda i kriget på sin sida och erövra Gibraltar." Súñer, som var Francos svåger och givetvis handlade på dennes order, fick ny kritik då Jodl den 7 september 1943 betecknade den spanske utrikesministern som en "jesuit" som bedragit tyskarna.

Men var i alla fall inte Franco fascist? Den frågan kan lämpligast besvaras med ett "nja". Som Brian Crozier skrivit i sin läsvärda biografi *Franco - A Biographical History* (1967): "Franco var fascist när det passade honom." Och det var exempelvis när han var ute efter tyskt eller italienskt stöd i inbördeskriget eller inhemskt politiskt stöd av den spanska Falangen.

Enligt Crozier är det dock felaktigt att beteckna Francos Spanien som ett riktigt totalitärt land. Det var t ex inte alldeles nödvändigt för spanska medborgare på den tiden att helhjärtat stödja Franco, och det fanns vidare helt icke-politiska delar av det spanska samhället. Problemen började i stället om någon deltog i politiska aktiviteter riktade direkt mot Franco.

Det är också ett faktum att de spanska fascisterna, José Antonio Primo de Rivera arvtagare, var mycket missnöjda med Franco, speciellt under de senare åren av hans styre. Den 5 juni 1966 lät Franco t o m stänga Falangens "José Antonio Center" i Madrid, sedan falangisterna publicerat våldsamma politiska angrepp på Franco.

Crozier menar att en av Francos största inrikespolitiska förtjänster var att väsentligen minska den spanska fascismens inflytande och därmed bana väg för västerländsk demokrati. Det är också värt att notera, att övergången till demokrati skedde mycket smidigare i Spanien än i det jämförbara grannlandet Portugal, vilket sänar hade drabbats av en kommunistisk revolution efter den gamla militärregimens störtande 1974.

Ett lyckokast av Franco var det vidare att utse Juan Carlos, prins av Asturien, till Spaniens tronföljare varmed monarkin återupprättades.

Briljant militär

Francisco Franco Bahamonde var långt ifrån felfri. Det finns åtskilligt att kritisera

honom för, t ex förbindelserna med Nazityskland och Mussolinis Italien, och inte minst den skoningslösa uppgörelsen med vänsterelement efter kriget som ställer Franco i samma rum som general Pinochet i Chile. Franco var, lika litet som sin chilenske kollega, någon oomtvistad ljusgestalt.

Å andra sidan var han långt ifrån det monster som propagandan gjort gällande. Han var en briljant militär - Europas yngste general sedan Napoleon Bonaparte - och blev en dekorerad krigshjälte i Marocko.

Genom sin skickliga diplomati, ibland beskriven som en "mästerlig tröghet", förmodade han uppbåda det politiska och militära stöd som behövdes för att han både skulle segra i inbördeskriget, hålla sitt land utanför världskriget (Hitler sade efter ett möte med Franco att han hellre skulle låta dra ut fyra tänder än möta Franco igen!) och bygga upp Spanien till en fungerande industrination efter kriget. Det är inga dåliga prestationer.

Det mest korrekta man kan säga om Francos politiska identitet är nog att han var en konservativ katolsk militär, som i ett extremt politiskt läge ansåg sig ha en särskild kallelse att rädda sitt land undan kaos och förtryck.

Han var heller inte främmande för auktoritära och repressiva metoder när han menade att läget så påfordrade.

BREV TILL CONTRA

Artikeln om Frihetsfronten i *Contra* 2/93 har väckt en del reaktioner bland *Contra*s läsare - vi bad ju faktiskt läsarna att tycka till. Vilken är *Contra*s redaktionella linje och vilken borde den vara? Det finns som synes delade meningar...

Ovärdigt *Contra*

*Contra*s uppgift är att värna om friheten och sunda värderingar genom att ge saklig och korrekt information i frågor som förvrängs i andra media. Med artikeln om Frihetsfronten i *Contra* nr 2/93 frångår man dessa principer för att släppa fram den nyliberala trendideologin med dess samhällsupplösande tendenser.

Osakligheten kommer fram i ingressen, som låter påskina att stockholmspolisen bedriver politisk förföljelse mot en gruppering som bedriver en svartklubb för att förverkliga sina idéer om mänskliga rättigheter. Av själva artikeln framgår att polisen inte vänder sig emot den politiska propaganda som föreningen bedriver, utan mot dess illegala verksamhet som

består av oauktoriserad spritförsäljning, inklusive hembränt, och att man inte respekterar bestämmelserna om öppethållningstider. I den fortsatta framställningen tecknar man en entydigt positiv bild av föreningen Frihetsfronten.

Frihetsfrontens, eller Tritnahas, verksamhet är ett typexempel på hur man på nyliberalt håll i sin kamp för frihet vägrar göra klar boskillnad mellan normala och destruktiva aktiviteter. Man talar om att varje människa har rätt att göra precis vad hon vill, bara hon inte skadar andra, men i uttrycket "att skada andra" lägger man endast en konkret och förenklad innebörd, såsom rent våld, stöld, förtal etc. Man vill inte inse att man på olika sätt indirekt kan skada sin omgivning, t ex genom omfattande alkoholkonsumtion. Ännu mindre förstår man sambandet

mellan karaktärsfostran och ett harmoniskt samhälle. En frihet som främjar destruktivitet kan inte skapa ett rättvisare eller mer tilltalande samhälle.

Att beskriva alkoholutskänkning mellan tre och halv sju på morgonen som ett ställningstagande "för den enskildes rätt att själv avgöra när på dygnet han eller hon vill roa sig" är vilseledande. Man måste väl vara medveten om att den som på detta sätt grundlägger sin alkoholiskarriär inte skadar endast sig själv, utan blir en börda både för familjen och samhället. De som måste uppleva att deras man och fäder kommer hem fulla halv sju på morgonen är de mest tragiska offren för de nyliberala idealisternas ödesdigra verksamhet.

I dagens läge berörs omkring en miljon sven-

skar av alkoholproblem i familjen, vilket gör alkoholmissbruket till ett av de allvarligaste problemen som hotar landet. Familjen är grund- enheten i samhället där barnen formas till vux- na individer, och familjernas ödeläggande har djupgående konsekvenser för otaliga individers framtid, liksom för samhället i stort. Sedan har vi de direkta kostnaderna när en del av Tritna- has kunder småningom börjar sluka skattepeng- ar för vård av sina alkoholrelaterade sjukdomar etc.

Inte nog med att man säljer sprit hela nätter- na, i tidskriften *Nyliberalen* lär man folk att göra hembränt. Förutom att man på detta sätt ökar alkoholproblemen är det fråga om uppmaning till kriminell verksamhet. Hur har nyliberaler- na tänkt upprätthålla ordningen i det idealsam- hället de planerar, sedan de lärt folk att bryta mot de lagar de inte gillar?

Effekten av hembränningen blir att statens inkomstbortfall får tas igen via skattesekeln. Arbete beskattas istället för superi. Nykterister- na får betala för suputernas socialkostnader. Men nyliberalerna har inget emot att staten (läs skat- tebetalarna) förlorar på deras verksamhet. Man flyr gärna sitt ansvar och vältrar över kostna- derna på andra. Skattefusk är inte främmande för Tritnaha: "Eftersom bokföringen kan sägas vara mycket 'fri', och nyliberaler i gemen inte vill bidra till Riksskatteverkets intäkter, är det mycket svårt att få fram en specifik siffra", heter det angående den stora omsättningen. Mot den bakgrunden framstår det som självironi när man skyltar med Frederic Bastiats aforism: "Staten är den stora illusion i vilken alla tror sig kunna leva på andras bekostnad."

Polisen försöker hålla efter den brottslighet som Frihetsfronten representerar, men åtgärder- na är just så halvhjärtade som man kan vänta sig av svenskt rättsväsende. Elva razzior har inte lett till något annat än spritbeslag, och efter varje besök har man fortsatt festandet som om inget hade hänt. De ansvariga håller sig undan från polisen och skyller på varandra, och bötesstraff betalas med pengar från festverksamheten. Daltandet med dessa brottslingar är beklämman- de. En verksamhet som bygger på lagbrott borde naturligtvis stoppas och lokalerna beslagtas. Det är irrelevant att skylla på att mord och våldtäk- ter är viktigare att stävja än sådant som olovlig försäljning av alkoholdrycker. Det ena utesluter inte det andra.

Utrustade med en ideologi som definierar hembränning och skattefusk som politiska ställ- ningstaganden framställer Frihetsfronten poli- sens arbete som politisk förföljelse. "Sverige håller på att bli en polisstat" säger Henrik Be- jke, som på förekommen anledning suttit häk- tad ett par veckor. Hans klagan får stå som ett kuriöst exempel på hur en nyliberals verklig- hetsuppfattning kan se ut. Lite väl bisarrt blir det då han, som det antyds i *Contra*, sätter sin häktning i samband med en kritisk artikel om MUFs nye ordförande.

Även om det i nyliberalismen, enligt min mening, finns tendenser som hotar ett stabilt och ordnat samhälle, så är man välkomna att diskutera sina idéer. Det hör till ett öppet och demokratiskt samhälles spelregler, och dess- utom har ju nyliberalerna tillika mycket värde- fullt att komma med. Att som Frihetsfronten nonchalera landets lagar är dock oförsvarligt.

Artikeln om Frihetsfronten var ovärdig en tidskrift som *Contra*. Jag skulle uppskatta om redaktionen distanserar sig från samhällsupplösande ideologier och företeelser för att orien- tera sig mot en sund konservativ linje.

Joakim Förars

Contras redaktionella linje är godtycklig

Jag har som f d Contraaktivist under åttiotalet ägnat en stor del av mitt liv åt att sprida Con- tras budskap. Jag har känt mig hemma i den antikommunistiska och antietatistiska miljön som *Contra*-kretsen utgör. Min hemmahörighet i *Contra* har dock varit baserad på en felaktig grund. Tidigare var jag agnostiker och blev som sådan tolererad i *Contras* aktiva miljö. 1986 blev jag genom mina studier av Ayn Rands filosofi övertygad ateist och allt sedan dess har jag kunnat registrera den religiösa intolerans som präglar *Contras* miljö.

För några år sedan skrev jag en artikel med rubriken "Marxismen är en religion". Denna artikel blev aldrig publicerad. Den refuserades muntligt därför att den var "känslig". Det var opassande av mig att vilja ta avstånd ifrån marxismen på en ateistisk, filosofisk grund. Många av *Contras* läsare (och aktivister) är religiösa och dessa får man icke stöta sig med – inte ens när mitt uttalande och välargumente- rade syfte är att radera kommunismens ideologi i dess grund!

Jag krävde att få en skriftlig refusering. Den fick jag så småningom av *Contras* representant, den religiöse nyanarkisten Carl G Holm. Min artikel var, enligt honom, en "usel tyckararti- kel". Min ateistiska övertygelse, som jag erhö- lit genom att kritiskt studera Ayn Rands meta- fysik, kommenterades intolerant av Holm som "påstående som bara kan uppkomma i en sjuk hjärna".

Det går dock bra att publicera usla tyckararti- klar i *Contra*, utan att ens rubricera dem som debatt (som s k "känsliga" artiklar brukar del- rubriceras), om man heter Anders Fjällström och påstår att påven skulle vara anhängare av kapitalism, eller om man heter Tommy Hans- son och ogillar Ayn Rands "kompromisslösa ateism och avståndstagande från den kristna mor- alen". *Contras* redaktionella linje är godtyck- lig. Det går bra att diskutera ateism i *Contra* – såvida debatten förs av en religiös och mot oss ateister intolerant person som Hansson.

Filip Lundberg

Konglomeratet frihetsfronten

Det är inte lätt att förstå vad "frihetsfronten" är för något: En klubb där politiska meningsskil- jaktigheter dränks i öl och sprit? Ett affärsbolag som tjänar stora pengar på de svenska sprit- restriktionerna? En anarkistorganisation som främjar kulturen och yttrandefriheten? Eller kanske en konkurrent till Invandrarverket, så- dant det varit naivt och godtroget före invand- raranstormningen? En blandning av till synes oförenliga verksamheter: kommersialism bland- ad med oegennyttig idealism. Är sådant möj- ligt?

Granskar man anarkismen är dess grund "so- cialistisk produktionsordning". Fransmannen Proudhon t ex har redan 1840 fastslagit att "egendom är stöld". Vem som var den bestul- ne klargjorde han inte, men förkunnade i stäl- let att staten skulle avskaffas. All ekonomisk verksamhet skulle övertas av s k fria samman- slutningar, en korporativism som även Musso- lini gillade. Av anarkisterna i nyare tid har rys- sen Kropotkin gjort sig bemärkt. Han förkun- nade mänsklighetens broderskap och trodde på människans absoluta godhet.

Anarkisterna förkastar statsgränser, kapita- lism, diktatur, militarism och krig, dock inte alla krig, när det kommer till kritan. Lösenordet är "direkt aktion", som i Spanien mot Franco. Annars är vapnet för samhällets omdaning "revolutionär process" med strejker, blockader, bojkotter och generalstrejk. Anarkismen före- faller vara en tom skapelse som efter behag kan fyllas med vilka ideologier som helst. I Fran- krike samarbetade anarkisterna under 1980-talet med Kadhafis och Khomeinis terrorister och kallade sig "Action Directe". De dödade och lemlästade åtskilliga kafégäster innan de åkte fast. Att avskaffa de verkställande, valda makt- organen och lita på människans obefintliga förnuft och "godhet" är självmord för de flesta. Då ligger fältet öppet för korporativa samman- slutningar som kan utvecklas till mäktiga monopol och maktcentra där allsköns maffia- syndikat bestämmer över oss vanliga dödliga.

Man kan gilla Frihetsfrontens nålstick mot den statliga byråkratin, slöseriet, misshushäll- ningen och övergreppen. Det är den intellek- tuella medborgarens plikt att kritisera maktha- varna och i synnerhet deras misslyckanden. Målet bör alltid vara att bredda och fördjupa demokratin, inte att avskaffa den för nya uto- piska experiment.

Andra världskrigets utgång medförde att nazister sadlade om och blev inbitna kommu- nister i stället. Såväl nazismen som kommunis- men har vissa religiösa drag, det går att kon- vertera men att helt sluta tro förmår inte alla. Före detta kommunisten Orup fann sitt substi- tut i anslutning till sin tidigare "tro", kommu- nismen. Låt var och en bli "salig" genom sin tro, bara de inte skadar andra.

Marek Zyto

"Frihets"-fronten är kryptokommunistisk!

I sin bok, "Kapitalismen det okända idealet", skrev Ayn Rand att en regering är: "...det medel med vilket bruket av våld som vedergällning ställs under objektiv kontroll - d.v.s. under objektivt definierade lagar." "...regeringen har monopol på det lagliga bruket av fysiskt våld."

Om nyanarkisten Henrik Bejkes anarkistiska teori (som inte längre är så ny) skrev hon: "En nytillkommen variant av den anarkistiska teorin, som rör till begreppen för vissa av frihetens yngre förespråkare, är en egendomlig och befängd idé som kallas 'konkurrerande regeringar...'".

Man kan inte kalla denna teori en terminologisk själv motsägelse, eftersom den uppenbart är renons på förståelsen av termerna 'konkurrens' och 'regering'. Inte heller kan man kalla den en fritt svävande abstraktion eftersom den helt saknar varje kontakt med och referens till verkligheten..." Detta utgör ett uppenbart exempel på att Bejkes påstående är felaktigt när han säger sig förstå Ayn Rand bättre än mig.

En god stat är en våldsapparat vars enda legitima funktion är att utöva en övergripande objektiv kontroll över allt vedergällningsvåld. Om nyanarkisten Bejke levde i en sådan stat och ville idka "konkurrens" om vedergällningsvåldet, skulle hans enda tänkbara "konkurrens"-medel vara krig.

Bejkes "vedergällningar" skulle drabba individer som delegerat sin rätt att försvara sig till staten. Staten måste därför svara Bejkes krigshandlingar med våld för att försvara dessa individer. Om Bejkes gäng skulle segra i detta krig, skulle resultatet bli det permanenta inbördeskrig som kallas anarkism.

I detta anarkistiska samhälle skulle goda människor nödsakas beväpna sig till tänderna och ägna en stor del av sin tid till självförsvar. Varje konservativt, socialdemokratiskt och socialliberalt gäng skulle vara deras bundsförvanter eftersom de också vill ha en fredlig stat, medan anarkister och kommunister skulle vara deras fiender.

Efter att en stat återupprättats skulle eventuella överlevande brottslingar ifrån Bejkes gäng ställas inför rätta och bestraffas precis som nazistiska krigsförbrytare en gång dömdes i Nürnberg.

Begreppet konkurrens har uppstått och kan endast behålla sin reella innebörd re-

laterat till människor som umgås med varandra av fri vilja och som idkar utbyte av idéer, varor eller tjänster med fredliga medel. Att tala om "konkurrens" mellan stater eller statsliknande våldsagentur är att betrakta krig som fred.

Det är Bejkes subjektivism som gör att han ifrågasätter statens monopol på objektivt utövande av vedergällningsvåld. Han ifrågasätter i politiken fredens monopol på fred, därför att han i etiken ifrågasätter dygdernas monopol på dygdighet, därför att han i kunskapsteorin ifrågasätter förnufts monopol på förnuft, därför att han inom metafysiken ifrågasätter verklighetens monopol på verklighet. Bejke ogillar

\$\$\$\$\$\$

dessa monopol. Bejkes "frihet" är frikopplad ifrån verklighet, förnuft och objektiv bedömning.

Bejkes påstående att jag inte läst nyanarkisternas egna texter om anarkokapitalism saknar sanningshalt. Det är just pga att jag läst nyanarkistiska svammeltexter som jag definitivt vet att anarkokapitalism är 100 procent anarkism och 0 procent kapitalism. Ta till exempel Bejkes eget svammel på ordet: "Anarkokapitalism... hävdar att existensen av en stat varken är möjlig eller önskvärd om man söker..." Om man söker habla bla bla. Resten av Bejkes mening är meningslös om man väl förstått innebörden i början av den. Han säger själv att anarkokapitalism är statslöshet, alltså anarkism, kaos, laglöshet, terror och förtryck.

Om en person söker sig till anarkism för att idka brottslig verksamhet eller om han söker sig till anarkism för att experimentera med sina sanslösa fantasier är dessutom likgiltigt för den som vill leva i fred och frihet. Anarkister både kan och bör buntas ihop så som varande anarkister. De må vara nya, gamla, brottslingar eller "bara" virrhjärnor.

En annan sak som Bejke har missförstått är att jag skulle ha påstått att alla irrationella idéer är kryptokommunistiska. Där emot är många av nyanarkisternas irrationella idéer det. Här är ett konkret exempel: I en insändare i tidningen *Tempus*, nr

6/88, propagerade nyanarkisten Bejke för att Sverige skulle idka "fri"-handel med Kina och andra kommunistländer.

Bakgrunden var att objektivisten Henrik Unné först hade förespråkade en bojkott av Kina och andra kommunistländer i *Tempus* nr 3/88. Unnés principiella resonemang var aktuellt att framföra just då pga en färsk rapport ifrån Amnesty International om omfattande tortyr i Kommunistkina. Objektivisten Unné skrev: "...Kina är fortfarande en totalitär, socialistisk diktatur... Det minsta man kunde begära av den svenska staten vore i alla fall att den upphörde med att subventionera Kina-diktaturen med förmånliga exportkrediter."

Nyanarkisten och kryptokommunisten Bejke skrev: "...Nu finns det ett fel i det resonemang som konservativa som Unné för, och det är att vi ska driva en bojkott mot kommunistländerna. ...Först och främst är en bojkott knappast förenlig med frihandeln..." I ytterligare en insändare i *Tempus* nr 8/88 sopade sedan Unné matan med Bejkes falska argument och premisser.

Vi vet vad som sedan inträffade på "Himmelska Fridens Torg". Och i förra numret av *Contra* skrev Tommy Hansson om en ny Amnesty-rapport om den fortlopande tortyren i Kommunistkina. "Frihets"-frontens företrädare Henrik Bejke har varje blodsdroppe ifrån den röda terrorn rinnande på sitt samvete. Varje förtryckt människa och varje kvävt skrik är ett eko av Bejkes nattsvarta moral.

Nyanarkister som Bejke påstår att vi objektivister är konservativa och religiösa (eller dogmatiska etc), medan konservativa och religiösa personer som t ex *Contra*s Tommy Hansson hävdar att vi är meningsfränder med Bejke & Co, samt att vi är materialister.

Sanningen är att vi objektivister är objektivister. Vi är ateister i vår metafysik och romantiska realister i vår estetik. Att vi också förespråkar förnuft, egoism och kapitalism känner den initierade *Contra*-saren redan till.

*Källa: Ayn Rands bok, "Kapitalismen det okända idealet", sidorna 317 och 320-321.

Härmed får vi betrakta debatten mellan objektivisten Filip Lundberg och *Nyliberalens* redaktionssekreterare Henrik Bejke som avslutad. Redaktionen.

BOK-NYTT

Massakern på tsarfamiljen Romanov

År 1920 utgavs en bok på engelska som skildrar det öde, som drabbade tsar Nikolaj II och hans familj efter bolsjevikernas maktövertagande i Ryssland 1917.

Nu har den boken, som har titeln Tsarfamiljen Romanovs sista dagar, kommit ut på svenska.

Tsarfamiljen, som bestod av tsaren, tsarinnan, en son och fyra

hjälp av bensin, varefter det som återstod av kropparna förintades med svavelsyra.

Avrättningen av tsarfamiljen hade skett på order av Centrala Exekutiva Kommittén, i vilken bl a Lenin och Trotskij ingick.

Boken om tsarfamiljen Romanovs sista dagar är en viktig bok, som ger en avslöjande bild av de sovjetiska maktavarnas redan från början omänskliga och avskyvärda framfart.

David Stavenheim

Robert Wilton: *Tsarfamiljen Romanovs sista dagar*. S G bokförlag. ISBN 91-87916-11-8

Skjut de galna hundarna!

Det hör väl till ovanligheterna att en författare skriver sin lärares, välgörarens och bödels (i samma person) biografi. Det gjorde emellertid Arkadij Vaksberg, som studerade juridik - i onskans imperium - där Andrej Vysjinskij var Stalins överbödel, vid sidan av andra funktioner bl a professors. Författaren utgick från Vysjinskij efterlämnade arkivmaterial, som blottar hittintills oanade detaljer i justitiemorden

Underliga är ödets nycker! Vysjinskij, som började sin politiska karriär som bolsjevikisk stråtrövare, (han beslagtogs böndernas produkter på väg till torgen i Moskva) och sedan tog livet av oskyldiga människomassor medelst skådeprocesser, vilar i hedersgrav vid Kreml. Han har överlevt samtliga rivaler i dödsindustrin - bara det en ovanlig prestation - och dog vid hög ålder, iklädd välgörargloria, efter ett liv i lyx genom rov från offren. Det är denna oförtjänta gloria, eller åtminstone dess falska sken, Arkadij Vaksberg försöker eliminera.

Vysjinskij var egentligen mensjevnik, vilket inte hindrade honom att samarbeta omväxlande med tsarens Ochrana och omväxlande med tsarfientliga bolsjeviker. Han råkade dela fängelsecell med en viss J V. Dzugasjvili, i Baku: ett lyckoskott för all framtid. Dzugasjvili, som blev driftkucku för övriga fängelsekunder, visade sig senare vara världens främste enväldshärskare under namnet Josif Visarionovitj Stalin!

Vysjinskij's mensjevnikiska

förflutna var den hållbake som Stalin behövde på sin statsåklagare för att denne skulle verkställa sin "arbetsgivares" minsta vink. Statsåklagaren, dvs Vysjinskij, var i sin tur var beredd på allt, bara för att bli någonting: en ödesdiger symbios mellan två massmördare var ett faktum.

Den första skådeprocessen, där Vysjinskij spelade huvudrollen, organiserades 1928. Under åren 1936-1939 fullkomnades verksamheten under hans ledning så att en "folkfiende" var tjugonde minut sattes att invänta döden fängelse Senare, under inflytande av "stachanovrörelsen", utfärdades dödsdomar var femtonde minut... Anklagelseakterna fabricerades på Stalins

beställning, och de på förhand dömda tvingades med tortyr att skriva under de mest osannolika brott. Men inte alla lät sig brytas ner till viljelösa verktyg för vansinnet. Det hände ofta att anklagade tog tillbaka allt de hade tvingats skriva på, och slungade ut anklagelser mot sina bödlar för fasansfull tortyr.

Men metoderna finslipades så att utländska delegationer kunde inbjudas att närvara bland åhörarna. De anklagade erkände snabbt allt, vittnade mot sig själva, vänner och närstående. Egendomligt nog var dåtida vänsterhumanister lika förblindade som nutida visat sig vara... En delegation från International Law Association, vari ingick politiker, författare och jurister bl a svensken Georg Branting, vittnade efteråt: "Som helt grundlöst betraktar vi påståendet, att förhandlingarna varit summariska... Det framlades full bevisning för samröre mellan de dödsdömda och Gestapo."

Ordföranden i dåtida Förbundet för de mänskliga rättigheterna, Rosenmark, menade att: "Man söker efter fel endast då en anklagad nekar och skriker ut, att han är utan skuld. Om t ex Dreyfus hade erkänt, skulle det inte ha blivit någon dreyfusaffär."

Andra prominenser vittnade om att "de som stod inför rätta kunde absolut inte utmålas som torterade, desperata varelsor inför bödeln. De var välklädda män med dröjande, otvungna rörelser. De drack te, tidningar stack upp ur deras fickor och de tittade ofta på publiken. Det liknade mer debatt mellan bildade människor än rättegång. Att regissera fram det hela skulle ha krävt en mängd repetitioner..."

Det var tydligen avsaknad av normalmänsklig fantasi och

döttrar, hölls den sista tiden fången av bolsjevikerna i ett hus i Jekaterinburg. Där utsattes de för en förnedrande och förolämpande behandling av brutala och råa vakter.

Natten mellan den 16 och 17 juli 1918 fördes tsarfamiljen jämte fyra vänner till familjen ned till ett källarum, som hade utsetts till avrättningsrum.

Där fanns de rödgarlist, som hade utvalts att verkställa avrättningen av tsarfamiljen. Ledaren för exekutorerna gick fram till tsaren och sa: Era anhöriga ville rädda er, men de lyckades inte med det. Nu skall vi döda er".

Omedelbart därefter öppnade rödgardisterna eld med sina revolverar. Efter massakern på tsarfamiljen och vännerna till den, brändes kropparna med

inlevelseförmåga, dessa välmående, västerländska gäster led av. Annars hade de varseblivit att det de var åskådare till, just var resultatet av en oändlig "mängd repetitioner", som rättegångerna var baserade på. Antingen har dessa västerländska "nyttiga idioter" cyniskt och med flit spelat med, eller så var de idioter på riktigt.

I Potemkinkulisernas förlovade land var allt möjligt: Den amerikanske svarte sångaren Paul Robeson bad om att få träffa sin vän, poeten Itzik Fefer. Vilken tur för bödelshantlangarna! De flesta jiddishskrivande författarna var redan likviderade. Fefer, emellertid, satt i Ljubljankafängelset i väntan på nackskott. De ryska värdarna strålade av förtjusning och gjorde gällande att Fefer samma kväll ämnar bjuda sin vän Robeson på supe, på Metropol där Robeson bodde.

Fefer kom, omgiven av "två goda vänner", som satte sig på var sin sida av fången, som visserligen var blek och avtård, men på strålande humör...

Året var 1949 och Sovjet kunde kamma in propagandapoäng... Robeson lät sig duperas (kanske med vilja) och vid

återkomsten till USA, vittnade han att författarna i fråga levde i högönskelig välmåga.

Arkadij Vaksbergs bok *Skjut de galna hundarna*, (titeln syftar på propaganda-slagord under rättegångarna i Moskva) är ingen biografi över Vysjinskij, som författaren skämtsamt påstår i förordet... Boken är ett monument över Ondskans Imperium, vars härskare "löpt linan ut" och nu är tvungna att tigga från västerlandet. Samma västerland vars existens de bekämpade och i drygt sjuttio år ifrågasatte. Man ryser vid tanken om de verkliga, "galna hundarna" som regerade från Kreml, hade lyckats i sitt uppsåt att behärska hela världen...

Var skulle de tigit om hjälp för sitt plågade folk och folken de "befriat"? *Skjut de galna hundarna*, är en tidsdokument på sammanlagt 396 sidor, försett med författarens egna kommentarer och några bildsidor som ansluter till våg nutidshistoria om det förutvarande Sovjetimperiet.

Marek Zyto

Arkadij Vaksberg: *Skjut de galna hundarna!* Norstedts. ISBN: 91-1-893742-X

Mygel, maktkamp, miljöpolitik

Boken skildrar det intrikata spelet bakom kulisserna i kommunpolitiken, hur det kan gå till när viktiga ärenden förbereds och beslut ska fattas av våra valda politiker. Efter det att man

läst denna bok börjar man förstå allmänhetens politikerförakt. Många politiker lämnar sina uppdrag. Det förvånar ingen. Det måste vara svårt att härda ut med hierarkier, pampvalde och maktmissbruk, för att inte tala om allsköns mygel.

Leif Bouvin var en aktiv miljöpolitiker som såg till näringslivets bästa. Men han betrakta-

des som ett hot. Han skulle stoppas med alla till buds stående medel. De etablerade politikernas egen prestige kom i främsta rummet. I boken skildras med målande exempel attityder som visar bristande ansvar bakom ett flertal av kommunledningens "skandilaffärer". Oskyldiga fick dyrt betala för kommunledningens svekfulla löften. Miljöpolitik och näringsliv hamnade i skymundan under prestigekampen bland de etablerade politikerna. Författarna åskådliggör den helt omöjliga politikerrollen samt hur denna påverkar de egna attityderna. Möjligheterna att verka som egen företagare är oerhört kringskurna. Det är ett mycket högt pris en engagerad fritidspolitiker får betala om min väljer att engagera sig i "fel" parti.

Leif och Ingvor Bouvin har skärskådat kommunpolitiken från insidan. I denna bok skildras allt detta väl, men – det som beskrivs är ändå bara toppen av ett isberg!

Arne Sundström

Bouvin L och Bouvin: *Mygel, maktkamp, miljöpolitik*. Warne Förlag 1991. ISBN: 86424-46-7

CONTRA 5 1993

I kommande nummer av Contra ska vi titta på den sk IB-affären: Tommy Hansson delar inte massmedias beundran av Bratt och Guillous insatser... Vidare kommer en intervju med Taiwans representant i Sverige, och vi fortsätter vår serie om f d sovjetrepubliker. Och som vanligt mycket mer.

...kommer i augusti